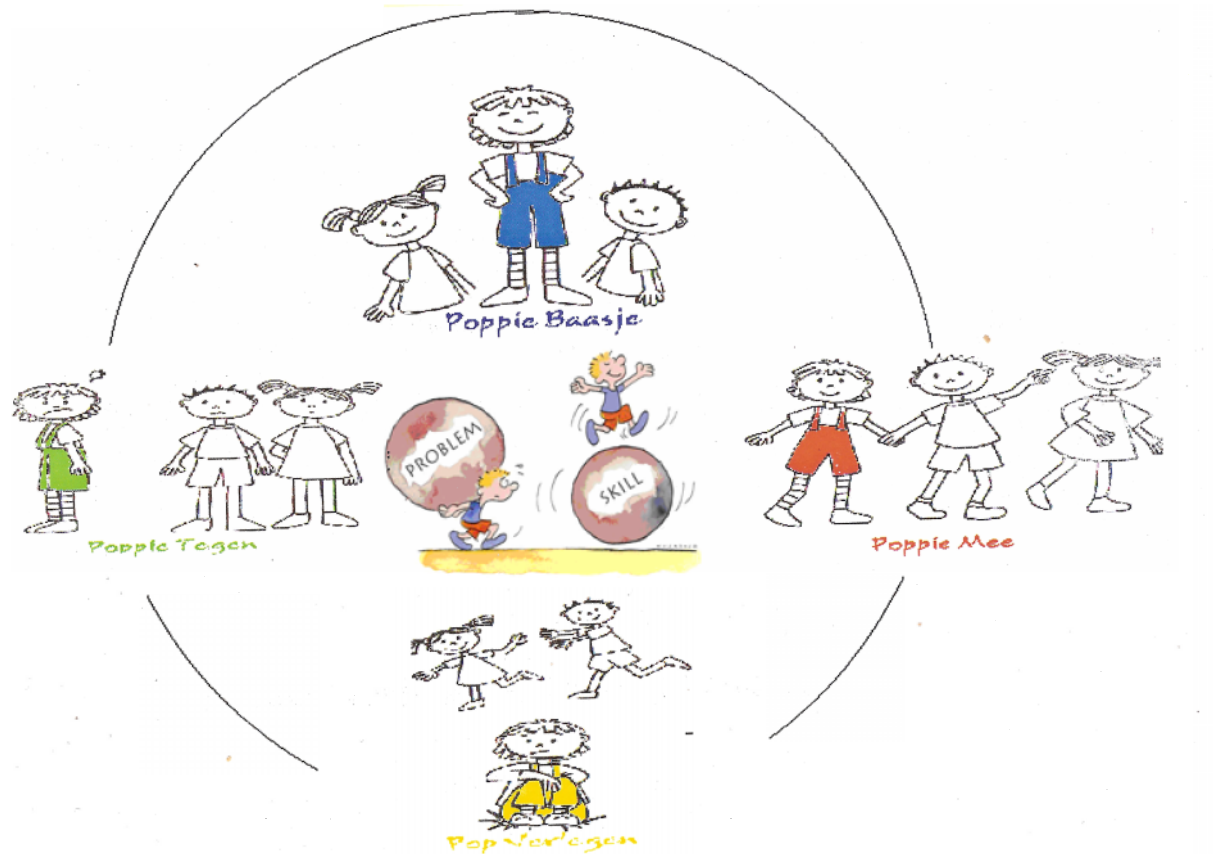


Kids' Skills in het Interactiewiel



Danielle Beijaerts
Studentnummer 2129021

Master Special Educational Needs (M SEN)
Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg
Leerroute: Gedragsspecialist

Begeleid door Willy van de Meeberg
Juni 2010

Voorwoord

Voor u ligt mijn meesterstuk. Het onderwerp van dit stuk is de sociaal emotionele ontwikkeling bij kleuters. Het meesterstuk is het bewijs van mijn eigen kunnen als gedragsspecialist. De opleiding heeft mij dan ook geleerd hoe ik kinderen met gedragsproblemen kan helpen. Ik laat met mijn meesterstuk zien dat ik op een professionele manier mijn eigen handelen, kan aanpassen als dat nodig is en dat ik kinderen met gedragsproblemen kan begeleiden.

In de toekomst wil ik dit in praktijk brengen op mijn huidige school en ik wil de school kennis laten maken en enthousiast maken over het oplossingsgericht werken, omdat ik hiermee het bewijs lever dat het werkt.

Hierbij wil ik graag een aantal mensen bedanken. Ik ben erg trots op het eindresultaat en dat is mede gelukt door de volgende mensen. Ik wil hierbij mijn supervisor en mijn geweldige critical friends bedanken. Sabine, Annette, Kim, Helma en natuurlijk Willy, het waren twee geweldige jaren waarbij we ontzettend veel hebben geleerd en door veel emoties heen zijn gegaan. Door hen ben ik scherp blijven kijken naar mijn meesterstuk en heb ik veel tips gekregen die me tot nadenken hebben gezet.

Verder wil ik mijn collega's van mijn team bedanken die mij de ruimte en tijd hebben gegeven om hieraan te werken.

En natuurlijk wil ik Ruud, mijn uber-critical friend bedanken, mijn aanstaande man, die mij altijd heeft geholpen tot het uiterste te gaan. Hij heeft mij gesteund, bevraagd, gediscussieerd en verzorgd tijdens het werken aan dit meesterstuk

Bedankt!

Danielle Beijaerts

2010

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	2
Inhoudsopgave.....	3
1. Inleiding.....	4
2. Probleemstelling.....	5
3. Verantwoording van de probleemstelling.....	7
4. Achtergronden en theoretisch kader.....	10
5. Methode.....	13
5.1. Leerlingen Ondersegment.....	14
5.1.1. Leerling B.	14
5.1.2. Leerling S.	15
5.2. Leerlingen Bovensegment.....	17
5.2.1. Leerling X.	17
5.2.2. Leerling Q.	18
5.3. Kids' Skills als interventie kind – groep.....	19
5.4. Pedagogische stijl leerkracht.....	20
6. Conclusie.....	24
7. Discussie en reflectie.....	27
8. Samenvatting.....	30
9. Bijlagen.....	31
A. Literatuurlijst.....	31
B. Afkortingenlijst.....	32
C. Pedagogische stijl vragenlijst januari 2010.....	33
D. Pedagogische stijl vragenlijst mei 2010.....	35
E. Vaardigheden Interactiewijzer Jonge Kind.....	37
F. Observatieformulieren en observaties.....	38
G. Gesprekken met de ouders.....	43
H. BOTS Vragenlijst B. Maart 2010.....	45
I. BOTS Vragenlijst B. Mei 2010.....	47
J. BOTS Vragenlijst S. maart 2010.....	49
K. BOTS Vragenlijst S. Mei 2010.....	51
L. BOTS Vragenlijst X. Mei 2010.....	53
M. BOTS Vragenlijst X. Mei 2010.....	55
N. BOTS Vragenlijst Q. Maart 2010.....	57
O. BOTS Vragenlijst Q. Mei 2010.....	59
P. Vragen oplossingsgericht gesprek.....	61
Q. Vragenlijst Kids' Skills H.....	62

1. Inleiding

Aan het eind van de opleiding Master SEN Gedragspecialist wordt een meesterstuk gemaakt. Je voert een onderzoek uit naar een eigen praktische vraag. Wat ga ik doen?

Dit onderzoek gaat over het aanleren van sociale vaardigheden. De kinderen in mijn groep 1-2 doen dit met een methode die gebaseerd is op aanbieden van vaardigheden, Interactiewijzer Jonge Kind. Daarnaast de methode Kids' Skills die volgens de oplossingsgerichte gedachte werkt. Ik ben hiermee in aanraking gekomen via de opleiding. Dit heeft meerdere keren positief resultaat opgeleverd in mijn toepassing ervan.

Ik wil in dit onderzoek deze methodes combineren, omdat deze methoden uitgaan van de positieve psychologie. Wat ik wil is het curatief gedeelte meer oplossingsgericht laten verlopen. Ik wil het kind als expert in zijn eigen ontwikkeling zien. Ik heb in de opleiding meerdere keren ervaren dat dit voor de leerling veel meer motiverend werkt dan dat ik als leerkracht het kind iets opleg.

Hoe ga ik dat doen? Allereerst de probleemstelling. Wat wil ik daadwerkelijk voor doel behalen en hoe overlappen deze methodes elkaar. Daarna heb ik me verdiept in de literatuur rondom deze werkwijzen en heb ik verschillende links kunnen leggen. Het toepassen in de praktijk heb ik met vier kinderen gedaan. Deze kinderen heb ik zes weken gevolgd en begeleid met Kids' Skills.

Hierbij heb ik mijn eigen pedagogisch handelen onder de loep genomen. Hoe kan ik mijn gedrag aanpassen aan het kind? Ik reageer nu vaak intuïtief op het gedrag. Ik wil dit beter professionaliseren. Ik wil bewust kiezen voor gedrag. Hiervoor ben ik op zoek gegaan naar overtuigingen in mijn pedagogische stijlen die ik nu hanteer.

Na deze zes weken heb ik uit alle gegevens die ik heb verzameld, conclusies getrokken. Is Kids' Skills een manier om te gebruiken in het curatieve gedeelte van de Interactiewijzer? Kan ik mijn handelen zodanig veranderen dat ik het kind help i.p.v. dat ik het gedrag in stand houd? Niet onbelangrijk is daarbij hoe dit proces is verlopen. Wat ging er allemaal goed en kan ik in volgende onderzoeken weer toepassen, wat kan ik anders doen.

Dit staat in de laatste hoofdstukken beschreven.

2. Probleemstelling

Voor het vertrekpunt van mijn onderzoek heb ik gekeken naar wat ik nog kan bereiken in mijn eigen groep. Vorig jaar ben ik door de opleiding in aanraking gekomen met Kids' Skills. Dit heb ik uitgetoetst met leerlingen uit groep 5 en een kleuter. De uitkomsten hiervan hebben mij erg enthousiast gemaakt om meer te gaan doen met deze methode. Het brengt succeservaringen bij de kinderen en maakt het leren van vaardigheden waardevol voor het kind zelf in plaats van dat het opgelegd wordt door de leerkracht. Het kind kiest namelijk zelf de te leren vaardigheid.

In de onderbouw is er al een sterke methode Sociaal Emotionele Ontwikkeling (SEO) op onze school. Het werken met de interactiewijzer Jonge Kind (IAW-JoKi) geeft goede resultaten in de groep. Kinderen leren vaardigheden waarmee ze alle sociale situaties kunnen ondervangen. Dit doen we d.m.v. poppies. Er zijn vier poppies met verschillende vaardigheden: Poppie Baasje (blauw), Pop Verlegen (geel), Poppie Mee (rood) en Poppie Tegen (groen). (Zie voorblad)

Deze vaardigheden staan ieder jaar in het begin van het schooljaar centraal tijdens het thema over deze Poppies. De rest van het jaar blijven deze poppies in de klas en worden ze nog regelmatig teruggekoppeld aan dagelijkse situaties. Bij alle leerkrachten geeft dit een goed resultaat en een zeer tevreden gevoel. Leerlingen kunnen deze vaardigheden vaak eigen maken gedurende het schooljaar. Als dit niet lukt, vullen we een BOTS vragenlijst in. Uit deze vragenlijst komt een interactiewiel waarin de beheersing van de sociale vaardigheden wordt weergegeven. In dit wiel zie je dan een exces of tekort in de kwadranten, de verschillende poppies. In het volgende hoofdstuk leg ik duidelijk uit hoe het werkt. De methode geeft dan ankerpunten voor het leerkrachtgedrag. Voor het kindgroep gedrag waarin een exces bestaat, worden oefeningen voorgeschreven. Dit is vanuit de leerkracht gestuurd.

Wat mij aanspreekt in de methode Kids' Skills is juist het leerling-gestuurd. 'Hier worden kinderen niet gezien als het doelwit van interventies door volwassenen, maar als rechtmatige partners van wie verwacht wordt dat ze actief deelnemen aan alle beslissingen die hun aangaan.' (Furmann, 2007, p.22)

Door mijn enthousiasme voor zowel Kids' Skills als IAW-JOKI te combineren wil ik voor de onderbouw een samenhangend geheel maken van het preventief gedeelte en het curatief

gedeelte waarbij de leerling zelf betrokken wordt en de IAW methode handvatten biedt voor het aanpassen van het gedrag van de leerkracht als het leerkrachtgedrag het exces versterkt. Dit kan later nog verder uitgebreid worden naar de midden- en bovenbouw. Daar kiezen we dit jaar een SEO methode. Als mijn onderzoeksvraag een positieve uitkomst heeft, wil ik de leerkrachten daar ook enthousiast maken over Kids' Skills. Ik wil ze helpen om een curatief gedeelte op te zetten met behulp van deze methode.

Er is voor de onderbouw dus al een duidelijk en goed werkend, preventief gedeelte voor SEO, zowel bevestigd door leerkrachten als door reacties van ouders. Voor het curatieve gedeelte bestaat voor het leerkrachtgedrag al een duidelijk schema met aanpassingen die de leerkracht in zijn gedrag kan maken. De veranderingen bij de leerkracht vragen soms het uitschakelen van een bepaald vast gedragspatroon waar je als leerkracht in bent beland. Het veranderen en bewust worden van deze mentale denkmodellen is een duidelijk leerproces wat ik zelf wil ondergaan.

Er zijn al meerdere artikelen geschreven over zowel Kids' Skills als Interactiewijzer Jonge Kind, maar nog niet over de combinatie van beiden. Ik heb geen literatuur kunnen vinden over scholen die werken met de beide methode gecombineerd met elkaar. Ik denk daarom dat de scholen die werken met IAW-JoKi dit onderzoek interessant zullen vinden. Het kan een aanvulling zijn op het curatieve gedeelte. Het kan zelfs voor de schoolbegeleidingsdienst interessant zijn om de combinatie met Kids' Skills te maken.

Maar wat is dan een onderzoeksvraag waarin dit alles terugkomt en zo geformuleerd dat het SMART is? Dit leg ik uit in het volgende hoofdstuk.

3. Verantwoording van de probleemstelling

Vanuit mijn oriëntatie is de volgende onderzoeksvraag ontstaan die ik daaropvolgend zal toelichten.

Ik onderzoek hoe ik **Kids' Skills** in kan zetten in mijn groep 1-2 omdat ik wil weten of Kids Skills bij twee kinderen met 'n kindgroep score van +4 tot +8 in het "interactiewiel jonge kind" **Onder** kwadrant en 2 kinderen met dezelfde score in het wiel bij **Boven** het **exces** kan *verminderen* met twee punten binnen zes weken, zodat ik mijn **pedagogische stijl** kan *aanpassen* t.b.v. het kind.

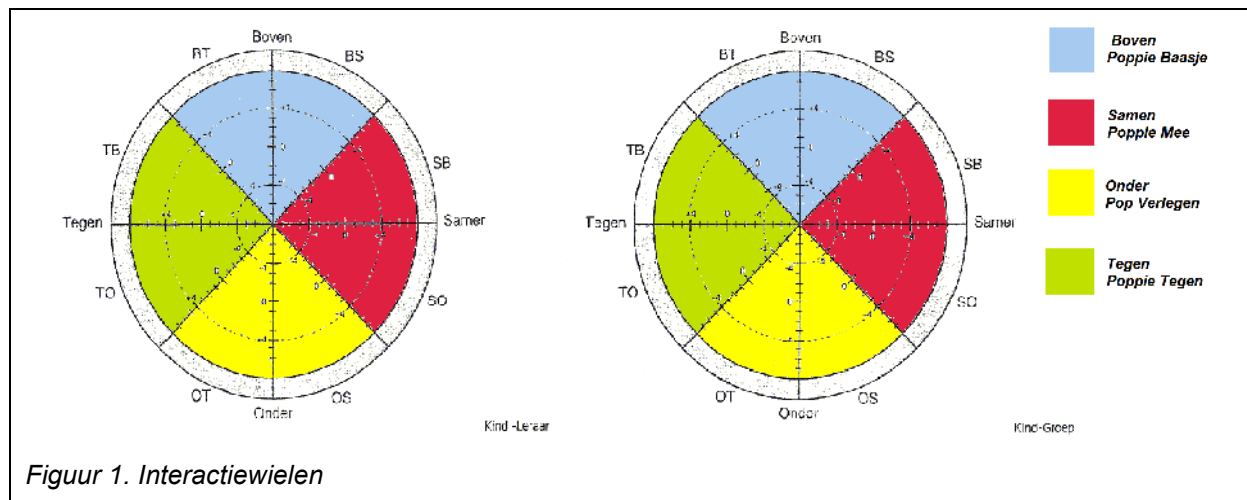
Door deze vraag te beantwoorden, kan er een werkwijze ontstaan op onze school om met kinderen met gedragsproblemen in een groep 1-2 een handelingsplan op te zetten, waarbij het kind deel uitmaakt van de oplossing.

Kids' Skills is een methode om op een oplossingsgerichte manier met kinderen te werken. Het kind is de oplossing. Vanuit zijn wereld draagt hij de oplossing aan: de vaardigheid die hij wil leren om zijn probleem te verbeteren. Het bestaat uit een vijftien stappen die je samen met het kind maakt om een vaardigheid eigen te maken. (Furman, 2007)

Groep 1-2 is een groep van achttien kinderen. Op maandag t/m donderdag sta ik als leerkracht voor deze groep en op vrijdagochtend een vaste invalkracht. De school staat in een dorp en is een katholieke school. De school telt honderd leerlingen die allemaal in combinatiegroepen verdeeld zijn. In groep 2 zitten acht kinderen, groep 1 zijn negen leerlingen en er is één groep 0 leerling. Er zijn zes jongens en twaalf meisjes. De school heeft als SEO methode voor groep 1-2-3 de Interactiewijzer Jonge Kind en voor groep 4 t/m 8 wordt dit jaar 'Kinderen en hun sociale talenten' ingevoerd.

Ik heb in het vorige hoofdstuk al kort uitgelegd hoe de interactiewijzer werkt in de groepen 1, 2 en 3. Het gaat dus om de Poppies die staan voor een kwadrant in het **interactiewiel**. Dit interactiewiel is gebaseerd op de Roos van Leary waarover in het volgende hoofdstuk meer uitleg wordt gegeven. Bij opvallend gedrag kan een BOTS-vragenlijst ingevuld worden. Deze scores worden dan vervolgens verwerkt in twee interactiewielen. (figuur 1). Een wiel voor kind - leerkracht en een voor **kindgroep**. Deze wielen bestaan uit acht octanten. Per twee horen ze bij een Poppie. Deze zijn in figuur 1 gekleurd volgens de kleuren van de Poppies. Er ontstaan in de wielen bij gedragsproblemen excessen en tekorten. Bij een **exces** is er een overdrijving in het gedrag. Dit gaat (bijna) altijd gepaard met een tekort in een ander octant.

De score kan variëren van -8 tot +8 per octant. Men spreekt van normaal gedrag bij een score van +4 tot -4. Een exces is dus een score van +4 tot +8 en een tekort is er bij een score van -4 tot -8. De methode gaat bij de aanpak uit van het *verminderen* van de excessen. Bij een exces heb je dan de keus uit twee poppies die aan het exces grenzen. Daarna oefen je pas de tegenovergestelde positie.



Om het kind goed te kunnen begeleiden bij het oefenen van relevante vaardigheden heb ik de volgende deelvraag opgesteld:

1. Welke vaardigheden horen volgens IAW-JoKi bij de verschillende kwadranten?

Er zijn vier kwadranten: Boven, Tegen, Onder en Samen. Omdat niet alle vier de kwadranten in een onderzoek te behandelen zijn, heb ik er twee uitgekozen. Meer is namelijk qua tijd niet mogelijk. Om de kinderen zo optimaal mogelijk te ondersteunen in het proces kan ik niet bij meer dan vier kinderen tegelijk een handelingsplan laten lopen.

Een kind wat een exces heeft in de **Boven** kwadrant, laat vooral externaliserend gedrag zien, gedrag dat naar anderen is gericht. Een exces in de **Onder**positie is juist een vorm van internaliserend gedrag. Dit gedrag is naar binnen gericht. Ik ben namelijk benieuwd of het voor deze verschillende vormen van gedragsproblematiek een positieve uitwerking heeft.

Vandaar mijn volgende deelvragen:

2. Kan een kind met een score van +4 t/m +8 in het Onder kwadrant m.b.v. Kids' Skills deze score verminderen met min. 2 punten in zes weken?

3. Kan een kind met een score van +4 t/m +8 het Boven kwadrant m.b.v. Kids' Skills deze score verminderen met min. 2 punten in zes weken?

Is dit bij allebei het geval, dan kan het advies worden om bij excessen in de andere posities dezelfde methode uit te proberen. Zo niet, dan kan er in de toekomst gezocht worden naar een manier die wel werkt. Ik heb voor een periode van zes weken gekozen, omdat het format van de handelingsplannen van onze school werkt met deze periode.

Het andere interactiewiel dat tot stand komt na het invullen van de BOTS vragenlijst, is het kindleerkracht wiel. Dit wiel geeft weer hoe het kind zich gedraagt in zijn interactiestijl naar de leerkracht én geeft aan of de leerkracht dit gedrag versterkt of vermindert. Ik zal mijn gedrag aanpassen waardoor het gedrag van het kind mogelijk verandert. Hiervoor staan aanbevelingen in het boek 'Interactiewijzer. Analyse en aanpak in professionele opvoedingssituaties' (Verstegen & Lodewijks, 2006). Ik wil mijn pedagogische stijl aan kunnen passen ten behoeve van het kind. Eerst moet ik daarvoor weten welke pedagogische stijlen er zijn. Vandaar de volgende deelvragen:

4. Welke pedagogische stijlen zijn er en wat is mijn voorkeursstijl en hoe verander ik die?

5. Welke mentale denkmodellen heb ik zelf opgebouwd over deze voorkeursstijl?

De pedagogische vragenlijst heb ik vooraf aan het onderzoek ingevuld. Ik leg in hoofdstuk zes verder uit hoe ik mijn eigen leerproces hiervan heb doorgemaakt. Mijn voorkeursstijlen zijn nu duidelijk ondersteunend/inlevend en meegaand/geduldig. (bijlage C.) Mijn doel is dat ik mijn gedrag kan aanpassen aan het kind. Dit betekent dat ik uit alle pedagogische stijlen moet kunnen kiezen. Om gelijk te gaan werken aan de stijlen waarin ik onder de 0 score, is geen oplossingsgerichte gedachte. Ik kies een stijl uit de zone van de naaste ontwikkeling, dus ik wil bij de pedagogische stijlen 'bepaalt richting' en 'corrigerend' mijn score verbeteren tot 2 In mei vul ik de vragenlijst nogmaals in. (Bijlage D)

Als de kinderen van alle vier de kwadranten de vaardigheden beheersen en de gewenste vaardigheden leren toe te passen in sociale situaties, kunnen zij zich handhaven in de maatschappij. Kinderen die geleerd hebben hoe ze dit moeten doen, kun je in hun verdere schoolloopbaan aanspreken op hun gedrag en vragen om het anders te doen. Als ze bijvoorbeeld in groep 5 zitten, kun je ze herinneren aan de poppies en de vaardigheden die hierbij horen. Zij kunnen dan het gedrag aanpassen en kiezen uit een bestaand aantal vaardigheden die ze beheersen.

Ik wil met mijn onderzoek bereiken dat de kinderen met plezier en toewijding aan hun vaardigheden werken met Kids' Skills. Ze kunnen zich alle vaardigheden van de verschillende interactieposities eigen maken. Volgens d'Escury-Koenings (1995) kunnen kinderen perspectief nemen vanaf ongeveer het zesde jaar. Jonge kleuters kunnen zich dus moeilijk verplaatsen in een ander.

Nu is het duidelijk wat ik wil gaan onderzoeken. Maar hoe ga ik dat aanpakken? Welke methodes zijn er en wat is er bekend over de verschillende onderdelen van mijn vraag?

Hoofdstuk vier geeft hier antwoord op.

4. Achtergronden en theoretisch kader

Mijn onderzoeksvraag is nu helder. Maar hoe ga ik deze vraag beantwoorden? Allereerst ben ik gaan kijken wat voor soort antwoord ik wil krijgen. Het antwoord op mijn vraag wordt een vergelijking. Is Kids' Skills effectief voor het terugbrengen van de excessen in het interactiewiel in mijn kleutergroep?

Doordat mijn vraag van deze aard is, zal ik een experimenteel onderzoek moeten doen. (Harinck, 2007, p. 45). Ik kies voor een quasi-experiment. Hierbij zet ik geen controlegroep naast de experimentele groep, omdat het niet belangrijk is. Als de experimentele groep vooruit gaat, is er een effect en kan dit meerdere keren worden ingezet. De praktijk wijst ook uit dat kinderen die vanuit het preventieve gedeelte van de IAW-JOKI niet genoeg rendement halen, dit ook niet zullen gaan doen. Zij hebben een duidelijk plan nodig om zich de vaardigheden eigen te maken. Als mijn onderzoeksvraag antwoord geeft op de vraag of Kids' Skills bij deze experimentele groep werkt, is dat voldoende om het te blijven inzetten bij leerlingen met gedragsproblemen in de kleuterklas.

Mijn eigen leervraag die bij mijn onderzoeksvraag hoort, het aanpassen van mijn leerkrachtgedrag, is een vraag waarbij ik ook experimenteel bezig ben. Ik ga met de leerlingen die ik meeneem in dit onderzoek mijn eigen gedrag in kaart brengen en ik haal handelingsadviezen uit de Interactiewijzer over hoe ik mijn gedrag aan kan passen om zo het gedrag van het kind te veranderen. Dit gedrag ga ik toepassen en ik ga bekijken of het effect heeft op het kind.

Op wie ga ik dit alles toepassen en met welke groep ga ik werken? Mijn experimentele groep is een groep van vier kinderen uit mijn eigen groep. Deze groep is een groep 1-2. Het is een groep van achttien kinderen. Ik ben begonnen in augustus met zeventien kinderen, er is slechts één leerling bijgekomen. De groep 2 is gesplitst. De helft van de leerlingen zit bij mij in de 1-2 en de andere helft in de groep 2-3. Ik ga alleen aan de slag met leerlingen in mijn eigen groep en niet uit de groep 2-3, omdat ik deze leerlingen slechts enkele momenten op de dag in de groep heb.

We zijn begonnen met het Poppies thema in augustus. Alle leerlingen zijn dus bekend met de vaardigheden van de Poppies. Ik sta vier dagen voor deze groep, een ochtend staat een vaste invaller voor de groep. Dit jaar sta ik sinds vier jaar weer voor een kleutergroep. Ik heb

drie jaar groep 4 en 5 gedaan. Wel heb ik de Poppies geïmplementeerd in de beginfase in 2005. Hiervoor heb ik dan ook alle cursussen gedaan. De vier leerlingen die ik ga begeleiden met Kids' Skills zijn twee leerlingen die in de Boven positie een exces hebben en twee leerlingen met een exces in het Onder kwadrant. Deze kinderen zal ik nader beschrijven in het volgende hoofdstuk.

Deze kwadranten komen vanuit de Interactiewijzer Jonge Kind. De grondslag hiervan is de Interactiewijzer van Verstegen en Lodewijks. (2004). Er zijn volgens de Interactiewijzer vier aanknopingspunten voor behandeling:

- Cognitie (denken): kennis en inzicht in de situaties
- Vaardigheden (doen): beheersen van de sociale vaardigheden
- Gevoel (voelen): de emoties in een situatie kunnen reguleren
- Waardeoriëntatie: wat is er belangrijk voor het kind.

Ik denk dat bij de waardeoriëntatie de grote meerwaarde van Kids' Skills zit. Het werken met de IAW-JOKI geeft voor het denken, voelen en doen in het reguliere programma een duidelijk stappenplan met herkennen, benoemen en toepassen. Het kind leert gedrag benoemen (denken) en herkennen (denken) en het kind leert daarna de vaardigheden toe te passen (doen en voelen). Met Kids' Skills maak je de te leren vaardigheden voor het kind belangrijk en zinvol. (waardeoriëntatie)

Deze theorie is gebaseerd op de Roos van Leary. Deze Roos bevat een schematische weergave van verschillende gedragsmogelijkheden en de uitwerking daarvan op anderen. (van Dijk, 2009, p. 13) In de Interactiewijzer is dit verder uitgewerkt met vaardigheden voor kinderen die ze moeten beheersen. Hierover staat dat de regels uit de interactionele theorie richtingbepalend zijn. Hieronder staan de regels die voor mijn onderzoek belangrijk zijn:

- Alle sociale vaardigheden uit de verschillende interactiegebieden worden beheerst. Alle interactiegebieden zijn even belangrijk.
- Veranderingen worden ingezet vanuit het kind en de omgeving. Er is een wederzijdse beïnvloeding.
- Problematisch is het wanneer er in één interactioneel gebied een exces is.
- Bij een exces is er bijna altijd in een ander interactioneel gebied een tekort.
- De excessen verminderen als de omgeving adequater op het kind reageert, zo doorbreek je de cirkel.
- Het trainen van sociale vaardigheden gaat het beste in opklimming van moeilijkheid, de zones naast de excessen als eerst aanpakken.

Vanuit Kids' Skills zie ik een aantal sterke verbintenissen. Zo kan Kids' Skills bij alle interactiegebieden ingezet worden en gaat het aanleren van sociale vaardigheden vanuit het kind en zijn omgeving. Ik heb al beschreven in hoofdstuk twee dat kinderen actief betrokken worden bij het vinden van oplossingen. De omgeving wordt ook ingeschakeld door middel van supporters. Volgens Furmann (2007) is een van de belangrijkste punten van Kids' Skills het vermogen om samenwerking tussen de volwassen en verzorgers tot stand te brengen.

Supporters kunnen door adequaat reageren de cirkel doorbreken. Daarmee ga ik zelf als leerkracht aan de slag door mijn eigen gedrag te veranderen als dat beter is voor het kind. Ik zal mijn eigen pedagogische stijl in kaart brengen via een vragenlijst die bij de Interactiewijzer hoort.

Verder zijn er nog enkele vragenlijsten die in te vullen zijn om zelf de stijl te bepalen. De Pedagogische stijl vragenlijst die bij de Interactiewijzer hoort is het meest zinvol voor mij, omdat ik daarmee in het interactiewiel in kaart kan brengen of ik het gedrag van het kind versterk of verminder. Hierdoor kan ik specifiek mijn gedrag aanpassen aan de behoefte van het kind.

Met dit onderzoek wil ik de excessen terugbrengen met twee punten in het wiel kind – groep. Mijn eerste gedachten over dit onderzoek: ik ga werken aan de tekorten bij deze kinderen. Maar vanuit de literatuur over de interactionele theorie zoals hierboven beschreven en vanuit de oplossingsgerichte manier van werken heb ik het veranderd. Het kind laat een teveel van een gedrag zien, dit kan hij goed. Om daar gebruik van te maken, ga ik als leerkracht het kind begeleiden in de zone ernaast. Ik heb dus de keus uit de twee poppies die ernaast grenzen om hier vaardigheden van te oefenen. Als ik met het kind gelijk aan het grootste tekort ga werken, heb je minder kans op een succeservaring dan wanneer je het exces gaat verminderen. Op deze manier kunnen kinderen toch vaardigheden aanleren die ze eerst niet uit zichzelf verwerven.

Als je dan kijkt naar het inrichten van inclusie binnen het primair onderwijs, kun je vanaf de kleuterklas al per kind verschillende vaardigheden aanbieden. Voor het ene kind kan een vaardigheid zijn: 'ik tel tot twintig', terwijl voor een ander in de kleuterklas het de vaardigheid: 'ik ga op mijn time-out stoel zitten als ik boos ben.' Toch zijn er grenzen aan zorg. Er zijn zeker middelen nodig om bepaalde kinderen op een veilige, sociale manier op te vangen. Ik ben ervan overtuigd dat je als school en team moet openstaan voor kinderen die extra zorg nodig hebben, maar dat het ook kan zijn dat er geen mogelijkheden meer zijn om de hulp te bieden die het kind echt nodig heeft. Wel kun je, door het kijken naar wat er wel kan, veel bereiken.

5. Methode

Ik ga nu beschrijven hoe ik mijn gegevens heb verzameld en met wie ik dat heb gedaan, hoe vaak en in welke situatie. Als eerste beantwoord ik mijn eerste deelvraag.

1. Welke vaardigheden horen volgens IAW-JoKi bij de verschillende kwadranten?

Het boek Interactiewijzer (Verstegen & Lodewijks, 2004) geeft bij ieder octant een aantal vaardigheden die daarbij beheerst moeten worden. In de Interactiewijzer Jonge Kind is dit teruggebracht naar een viertal vaardigheden per kwadrant. Deze zijn bijgevoegd in bijlage E. De leerlingen hebben deze vaardigheden geleerd in het preventieve gedeelte, het aanbieden van alle poppies in een thema. De kinderen zijn bekend met deze vaardigheden.

Mijn deelvragen daarna zijn de volgende:

2. Kan een kind met een score van +4 t/m +8 in het Onder kwadrant m.b.v. Kids' Skills deze score verminderen met min. 2 punten in zes weken?

3. Kan een kind met een score van +4 t/m +8 het Boven kwadrant m.b.v. Kids' Skills deze score verminderen met min. 2 punten in zes weken?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden heb ik kinderen nodig die een exces vertonen in deze kwadranten. Ik besluit om mijn eigen observaties in de groep en gesprekken met ouders mee te laten wegen bij het uitkiezen van kinderen voor wie ik de vragenlijsten in ga vullen. Uit al deze BOTS vragenlijsten ga ik de kinderen kiezen die een exces vertonen in het Boven of Onder kwadrant. Van de vier kinderen met een exces voeg ik de vragenlijst toe.

Daarna observeer ik deze leerlingen in hun gedrag en heb ik een gesprek met de ouders. Deze werk ik uit in de bijlagen F en G. Voor de observatie gebruik ik voor de kinderen uit het Onder Segment de observatielijst voor sociaal angstig gedrag (Jeninga, 2006). Bij de leerlingen uit het Boven Segment kies ik voor een beschrijvende observatie van het buitenspel. Ik kies hiervoor omdat externaliserend gedrag duidelijk zichtbaar is in de groep. Het is naar anderen gericht. Internaliserend gedrag is moeilijker te beschrijven en te zien. Ik bekijk of ik met de observatielijst goed in kaart kan brengen wat het kind laat zien in de groep.

5.1. Leerlingen Ondersegment

De volgende twee leerlingen hebben een exces in het Ondersegment in hun interactiewiel.

5.1.1. Leerling B.

Beginsituatie:

Achtergrond:

B. is een meisje van 4,9 jaar. B. woont in een twee-ouder gezin met nog een jonger broertje van een jaar. Haar gedrag valt op in de groep. Bij haar is een extra problematiek aanwezig. Zij heeft problemen gehad met haar gehoor en zit sinds kort op logopedie. Hierdoor kan het zijn dat haar zelfvertrouwen in het spreken met anderen een belemmering geeft.

Observaties/vragenlijst: (Bijlage F) Ze neemt geen initiatief tot interactie. Ze wacht af tot ze gevraagd wordt, zowel bij leerkracht als medeleerlingen. Tijdens het spel staat ze ernaast. Ze neemt niet actief deel. Andere kinderen proberen haar erbij te betrekken. Ze is stil, ze spreekt zacht en wacht lang met antwoorden geven. Ze toont zelden emotie in haar gezicht.

Oudergesprek: (Bijlage G)

Thuis is B. erg lastig. Ze ontploft vaak op weg naar huis. Ze wordt dan boos om heel kleine dingen en reageert dit af op haar ouders of kleinere broertje. Ouders herkennen het gedrag in de klas wel van andere situaties zoals zwemles. Ouders weten niet hoe ze haar kunnen helpen met dit gedrag. Ze zijn blij met alle hulp van school.

Interactiewijzer: (Bijlage H)

Kind - groep: Exces: OT, SO.(+6) Doel eindmeting: +4 of minder in een van de excessen.

Als ik kijk naar de lijn van naaste ontwikkeling, ga ik stimuleren om haar in de Samen kwadrant nieuwe vaardigheden te leren. Zij laat namelijk nog niets zien van de Tegen of Boven kant. Dat betekent dat ik haar stimuleer om een vaardigheid te kiezen die hoort bij Poppie Mee. Dit kwadrant ligt in haar zone van naaste ontwikkeling.

Eindmeting:

Observatie:

Na het opnieuw invullen van vragenlijst (Bijlage F), zie ik twee verbeterpunten. Bij punt 1, het stil zijn, is haar score verbeterd van 5 (het gedrag komt heel vaak voor) naar 4 (het gedrag komt vaak voor) Ze vraagt nu vaker iets aan mij en volgens ouders toont ze vaker blijdschap. Bij punt 3 over activiteiten die ze berustend opgeeft, zie ik een verbetering van 4 (het gedrag komt vaak voor) naar 3 (het gedrag komt soms voor). Bij verschillende situaties in de groep heeft ze laten zien dat ze niet meer opgeeft. Bij observatie in de poppenhoek,

waar ze samen met een oudste kleuter speelde, gaf ze de ander een duw, Die wilde niet naar haar luisteren en B. liet door de duw merken dat ze het er niet mee eens was.

Oudergesprek:

In verschillende gesprekjes met de ouders, geven ze aan dat ze nu nog steeds met plezier naar school gaat. Haar moeder vertelt dat ze vol enthousiasme vertelt over de schoolreis, terwijl ze bang is dat ze hiervoor angst zou hebben. Dat had vader vroeger ook en vooraf was B. ook gespannen.

Interactiewijzer:(Bijlage I)

Kind – groep: OT = +4 en SO = +6

5.1.2. Leerling S.

Beginsituatie

Achtergrond:

S. is een meisje van 4,11 jaar. S. woont bij haar moeder en haar nieuwe partner. Ze ziet haar biologische vader om de twee weken in het weekend. Dit is nog steeds niet stabiel. Vader en moeder zijn bij een mediator. Ze heeft een oudere broer van zes. Hij zit in groep 2-3.

Observaties/vragenlijst: (Bijlage F)

Ze scoort erg hoog op bijna alle onderdelen in de vragenlijst sociale angst. Wat in de groep het meest opvalt is het afgrenzen door te zwijgen. Ze laat dan heel duidelijk in haar lichaamstaal en gezichtsuitdrukking zien dat ze boos is. Ze geeft geen antwoord meer op een vraag, gaat in een hoek staan. Bij benadering van mij gaat ze huilen. Na een aantal minuten negeren, gaat ze langzaam weer deelnemen aan het spel. Als ik terugkom op de situatie sluit ze zich weer af door te zwijgen.

Oudergesprek: (Bijlage G)

Thuis vertoont ze dit gedrag ook. Ouders negeren haar en dan trekt ze bij. Ouders denken aan meerdere oorzaken, zowel cognitief als gedragsmatig. Het is een kind wat thuis ook moeilijk over haar gevoelens praat.

Interactiewijzer: (Bijlage J)

Kind – groep: Exces: OT, TB (+6) Doel eindmeting: +4 of minder in een van de excessen

Zone van naaste ontwikkeling: In de Tegensegmenten zit ook een exces. We gaan dus de andere kant op: Samen, Poppie Mee. Dit kan mooi aansluiten bij B.

Eindmeting:

Tijdens het werken met de posters heb ik besloten met S. te stoppen. S. heeft namelijk in haar thuissituatie een situatie gehad die haar emotioneel van slag heeft gebracht.

Een kind kan namelijk niet leren als er een emotionele belemmering is. Dat is een basiskenmerk om te kunnen leren. (Bosch, A. van den / Jaeger B, 2006), Zij is hierdoor snel van slag door kleine veranderingen, huilt op onverwachte momenten en slaat dan dicht. Ik heb haar gevraagd wat ze wil doen met de poster. Ze heeft aangegeven te willen stoppen en de gesprekken die we hebben door te laten gaan. Ze praat nu met mij over haar thuissituatie en we gaan verder niet meer in op haar sociale vaardigheden.

Om te kijken of dit ook resultaat heeft opgeleverd, heb ik voor haar ook nogmaals de BOTS vragenlijst ingevuld.

Interactiewijzer: (bijlage K)

Kind – groep: OT, TB = +4

5.2. Leerlingen Bovensegment

De volgende twee leerlingen hebben een exces in het Bovensegment van hun interactiewiel.

5.2.1. Leerling X.

Beginsituatie:

Achtergrond:

X. is een jongen van 4,11 jaar. Hij komt uit een twee-oudergezin met een jonger zusje van twee jaar. Verder geen bijzonderheden.

Observatie: (Bijlage F)

X. reageert impulsief in zijn spel. Hij houdt weinig rekening met de ander. Hij wil het spel graag leiden.

Oudergesprek: (Bijlage G)

De ouders herkennen het gedrag. Hij is enorm beweeglijk en wild in zijn bewegingen. Hij is thuis soms lastig corrigeerbaar. Ze willen graag hulp bij het beter omgaan met hem.

Interactiewijzer: (Bijlage L)

Kind – groep: Exces: SB, BS (+4) Doel eindmeting: +2 of minder in een van de excessen.

Boven Samen. Als ik kijk naar welk aangrenzende kwadranten ik kan kiezen, ga ik voor Poppie Mee. X. is namelijk een jongen waar een aantal kinderen moeite mee hebben. X. is heel druk in zijn bewegingen en doet daardoor onopzettelijk anderen pijn. Om zijn Poppie Tegen gedrag te verbeteren, kan het gevaar hebben dat hij buitengesloten gaat worden en kinderen niet meer met hem willen spelen. Door juist Poppie Mee te benadrukken, kan hij een positievere plaats in de groep krijgen.

Eindmeting:

Observatie:

In zijn spel is hij nog steeds impulsief. Hij wil de leiding nemen en is erg egocentrisch. Dit is niet veranderd.

Oudergesprek:

Ouders vragen regelmatig hoe het gaat. Ze denken ook mee. Zo heeft moeder voorgesteld om een knuffelhond mee te nemen. Dit is zijn lievelingsknuffel, die kan hij vasthouden. Dat kan helpen. Hij heeft dit geprobeerd, maar vond het zelf niet prettig. Hij is thuis weinig veranderd. Wel vinden ze de positieve aanpak fijn.

Interactiewijzer: (Bijlage M)

Kind – groep: SB = +2, BS = +4

5.2.2. Leerling Q.

Beginsituatie

Achtergrond:

Q. is een meisje van 5,6 jaar. Ze komt uit een twee-oudergezin met een oudere broer en zus. Verder geen bijzonderheden.

Observatie: (Bijlage F)

Q. neemt de leidersrol in verschillende spelsituaties. Als ze haar zin niet krijgt, gaat ze het via een ander proberen. Andere kinderen zijn soms bang voor haar en geven haar dan wat ze wil.

Oudergesprek: (Bijlage G)

Ouders hebben thuis ook problemen met haar gedrag. Ze gaat haar eigen gang en lijkt hier ook niet te reageren op belonen of straffen. Ouders willen graag handvatten om dit te verbeteren.

Interactiewijzer: (Bijlage N)

Kind - Groep: Exces:BT (+8) BS en TB. (+6) Doel eindmeting: +4 bij een van de excessen.

Deze drie grenzen aan elkaar.

Als ik kijk naar een mogelijke stap, zie ik bij haar ook meer bij het aansluiten met Poppie Mee. Hierdoor kan ze een betere positie in de groep verkrijgen.

Eindmeting:

Observatie:

Tijdens haar spel buiten kan ze de rol van Poppie Mee aannemen als ik daarom vraag. Ze ziet nog niet zelf wanneer het beter is. Ze kiest er eerst voor om de leiding op zich te nemen.

Na interventie ziet ze dat ander gedrag beter is.

Oudergesprek:

Ouders vertellen tussendoor meerdere malen dat het beter gaat thuis. Ze hebben thuis duidelijke regels gesteld. Ze luistert beter en stopt na een waarschuwing met haar storende gedrag.

Interactiewijzer: (Bijlage O)

Kind – groep: BT, BS en TB +4

5.3. Kids' Skills als interventie kind – groep

Ik heb in de methode Kids' Skills de stappen goed bekeken. Ik heb een eigen stappenplan gemaakt waarin ik in drie stappen met de kinderen aan de slag ga.

Stap 1: Een individueel gesprek waarin een vaardigheid gekozen wordt, eventueel ook een totemfiguur. Stap 1 t/m 5 probeer ik individueel te bereiken. Ik kies voor een individueel gesprek, omdat het jonge kinderen zijn en deze manier van werken helemaal nieuw is. Door het op deze manier te doen, kan ik ieder kind helpen naar behoefte. Bij S. kies ik ervoor om samen met de vingerpoppen te spelen. Bij het leerkrachtgedrag staat namelijk: Samen doen in plaats van samen praten.

Stap 2: In het groepje van vier: Je kunt het beste de Kids' Skills in een groep aanbieden. Hierdoor is niemand abnormaal. Daarom ga ik de vervolgstappen samen verder bespreken. Het plannen maken voor het feestje en elkaar zelfvertrouwen geven vindt plaats in een groepje.

Stap 3: Het vertellen aan de hele groep. Dit zie ik als stap 10 van Kids' Skills, het naar buiten treden. De hele groep kan ze dan helpen en ondersteunen als dat nodig is. Ook de ouders informeer ik tijdens de inloop over de vaardigheid, of in een gesprekje apart zonder de andere kinderen erbij. Dit laat ik aan het kind over.

Het oefenen van de vaardigheid kan dan beginnen. Ik ga vijf weken werken met het kind. Een mooie bijkomstigheid is dat we dan precies bij een vakantieperiode zijn. Dan kan het feestje goed gevierd worden. Ook het thema in de groep vooraf aan de vakantie is: 'feest'. Dit ga ik mooi gebruiken om het aanleren te bekrachtigen. Het doorgeven kan in het feestje passen. Na het feestje vertellen we elkaar over de vaardigheid. Na de vakantie kijken we of we een nieuwe vaardigheid gaan aanleren. Ik ga iedere week in gesprek met het groepje kinderen over hun vooruitgang.

De kinderen hebben posters gemaakt met foto's erbij en een duidelijk stickersysteem om te laten zien of ze het doel gaan behalen.

5.4. Pedagogische stijl leerkracht

Mijn volgende deelvraag gaat over mijn gedrag als leerkracht naar deze kinderen.

4. Welke pedagogische stijlen zijn er en wat is mijn voorkeursstijl en hoe verander ik die?

De pedagogische stijlen die beschreven staan in de Interactiewijzer (Verstegen & Lodewijks, 2006) zijn de volgende:

- Bepaalt richting
- Ondersteunend/inlevend
- Meegaand/geduldig
- Toegeeflijk
- Weifelend
- Kritisch
- Corrigerend
- Controlerend

De ingevulde vragenlijst in januari (Bijlage C) geeft aan dat mijn voorkeurstijl ondersteunend/inlevend en meegaand/geduldig is. Van de kritische en controlerende stijl scoor ik het minst. De verschillen hiertussen zijn groot, er is een discrepantie van 8 punten.

Mijn doel is een meer evenwichtigere score te behalen. In hoofdstuk twee geef ik aan dat ik bij de stijlen 'bepaalt richting' en 'corrigerend' mijn score wil verbeteren tot 2. De meting in mei die ik heb ingevuld (Bijlage D), geeft aan dat ik bij de stijl 'bepaalt richting' een score van 1 is behaald en de corrigerende stijl heeft een score van -2 gekregen. Ik ben wel verbeterd, maar mijn doel wat ik voor ogen had is niet behaald. Wel is er een meer evenwichtigere score behaald. De discrepantie tussen het hoogste en laagste punt is van 8 punten naar 6 gegaan. Gaandeweg het onderzoek heb ik ontdekt dat het aan kunnen passen van mijn pedagogische stijl niet afhangt van bovenstaande vragenlijst.

Om meetbaar te maken of ik mijn pedagogische stijl kan aanpassen ten behoeve van het kind, ga ik de interactiewielen kind – leraar inzetten. Hieraan kan ik zelf beter afleiden of ik mijn stijl kan aanpassen.

Leerling B.

Beginsituatie:

Kind – leraar: Exces: OS en SO (+6).

Leerkrachtgedrag: + , ik versterk het gedrag in de excessen.

Wat niet te doen:

- Teveel sturing geven.
- Het wel best vinden zo.
- Teveel bemoederen, te snel helpen.
- Teveel contact houden.

Wat wel te doen:

- Kind eigen mening laten geven voordat jij mening geeft.
- Iets specifiek van dit kind naar voren laten komen of specifiek maken.
- Waar mogelijk jezelf bewust in afhankelijker onderposities plaatsen naar dit kind.
- Het kind stapsgewijs zelf richting laten bepalen, of laten invullen, je laten helpen door het kind.

Eindmeting:

Kind – leraar: OS = 0 en SO = +8

Leerkrachtgedrag: SO, OS: 0

Leerling S.

Beginsituatie:

Kind – leraar: Excessen: TB-TO-OT (+4)

Na het lezen van de verschillende excessen, is voor mij als leerkracht het meest herkenbaar het exces TO.

Leerkrachtgedrag: +. Doel: eindmeting: 0

Exces: TO

Wat niet te doen:

- Teveel aanmoedigen, opdringerig zijn.
- Te snel nabijheid zoeken.
- Of als je moe bent, bekritisieren, negeren.

Wel doen:

- Voorzichtig aansluiten bij momenten van plezierbeleving van het kind.
- Samen doen i.p.v. samen praten.

Eindmeting:

Kind – leraar: TB, TO = +2 , OT = +4

Leerkrachtgedrag: 0

Leerling X.

Beginsituatie:

Kind - Leraar: Exces: SB. (+4)

Leerkrachtgedrag: + Doel eindmeting: 0

Wat niet te doen:

- Nabijheid zoeken
- Steun voor in de groep vragen
- Bijval zoeken.

Wel doen:

- Afstand nemen, ook fysiek en qua oogcontact.
- Contactalternatieven bij derden bieden.

Eindmeting:

Kind – leraar: SB = +4

Leerkrachtgedrag: +

Leerling Q.

Beginsituatie:

Kind - Leraar: Exces: BT.

Leerkrachtgedrag: + Doel eindmeting: 0

Wat niet te doen:

- Je op de kast laten krijgen
- Merkbaar geëmotioneerd raken
- Openlijke machtsstrijd.
- Of afwachten, meegaan. Dit is niet van toepassing.

Wat wel te doen:

- De baas blijven, zonder de strijd aan te gaan of te gaan onderhandelen.
- Emotioneel neutraal blijven.
- Geef aandacht als gunst op de betere momenten.

Eindmeting:

Kind – leraar: BT +2 Leerkrachtgedrag: 0

De laatste deelvraag gaat over mijn overtuigingen.

5. Welke mentale denkmodellen heb ik zelf opgebouwd over deze voorkeursstijl?

Mijn voorkeursstijl is ondersteunend/inlevend en meegaand/geduldig. Ik wil namelijk ook dat mensen mij op deze manier aanspreken en met mij werken. Ik vind dat prettig.

Als ik denk aan een kritische en controlerende stijl die een leerkracht hanteert, denk ik gelijk aan een autoritair persoon, die geen ruimte laat voor het eigen zijn van het kind. Ik kom dan bij herinneringen terug bij mijn eigen schooltijd. Een leraar die mijn werkstuk omhoog houdt en zegt dat het zo dus echt niet moet, omdat ik me niet aan de juiste techniek had gehouden. Ik wil kinderen juist het tegenovergestelde gevoel geven. Ik wil juist de inzet belonen en de creativiteit die erin te zien is.

In het boek Love and Logic kwam ik dit tegen als basisregel: 'I will treat you with respect so you will know how to treat me'.(Funk, 2002, blz. 30) Dit is waarom ik deze voorkeursstijl handhaaf. Doordat ik het zelf prettig vind om zo behandeld te worden, doe ik dat ook bij de kinderen. Mijn overtuiging is dat zij dat ook prettig vinden.

Ik heb in de adviezen van de interactiewijzer gezien dat ik voor leerling X. afstand moet nemen, zowel fysiek als qua oogcontact. Dit is de meest moeilijke verandering voor mij geweest. Het heeft mij geholpen om de adviezen van de interactiewijzer goed in gedachten te houden. In de situaties dat hij ongewenst gedrag vertoont, lukt het me dan een aantal keer wel.

Dit is volgens de Interactiewijzer ook de bedoeling:

'We verwachten uitdrukkelijk niet dat iemand zijn voorkeursstijl in alle andere situaties dan ook maar meteen bijstelt of verandert. Dat zou immers haaks staan op een goede, consistente en consequente pedagogische houding, die juist als vertrouwensbasis dient voor het kind om dergelijke bijsturingen effectief te kunnen laten zijn.' (Verstegen & Lodewijks, 2006, blz. 37).

6. Conclusie

Dit onderzoek is begonnen met de volgende onderzoeksvraag:

Ik onderzoek hoe ik Kids' Skills in kan zetten in mijn groep 1-2 omdat ik wil weten of Kids' Skills bij twee kinderen met 'n kind - groep score van +4 tot +8 in het "interactiewiel jonge kind" kwadrant Onder en twee kinderen met dezelfde score in het wiel bij Boven het exces kan verminderen met twee punten binnen zes weken, zodat ik mijn pedagogische stijl kan aanpassen t.b.v. het kind.

Ik werk met de kleuters met de methode IAW-JoKi. Hierbij leren de kinderen met behulp van Poppies dat ze gedrag kunnen kiezen in verschillende situaties. De kinderen die ik begeleid, zijn kinderen met een overdrijving van bepaalde gedragingen, de excessen laten dit zien in een interactiewiel.

Er is een link gelegd tussen Kids' Skills en IAW-JoKi op basis van vaardigheden. IAW-JoKi leert kinderen preventief met behulp van Poppies, die staan voor de verschillende kwadranten in het interactiewiel, sociale vaardigheden die ze in verschillende situaties kunnen toepassen. Kids' Skills is een handreiking om vaardigheden aan te leren op een leerling-gestuurde wijze. Kinderen die de sociale vaardigheden niet voldoende beheersen na het preventieve gedeelte van IAW-JoKi, kunnen met Kids' Skills deze vaardigheden zichzelf eigen maken op een leerling-gestuurde manier, in plaats van de leerkrachtgestuurde manier die nu in de methode IAW-JoKi beschreven staat. Door de link met Kids' Skills is de waardeoriëntatie voor het kind tot stand gekomen.

Er zijn twee kinderen onderzocht die een exces vertoonde in het kwadrant Onder in het interactiewiel kind – groep. Bij één van de leerlingen, S, ben ik eerder gestopt vanwege de thuissituatie. Wel is na de eindmeting te zien dat haar score in het exces gedaald is met 2 punten. Dit wijst ik vooral aan de extra individuele aandacht die gegeven is tijdens het onderzoek. S. heeft zelf aangegeven de gesprekken te willen voortzetten. Dit strookt met de leerling-gestuurde manier van werken met Kids' Skills. Uit de oudergesprekken blijkt dat B. thuis met plezier praat over school en enthousiast is over haar vaardigheden. Ze is minder vaak opstandig thuis. De observatielijst van B. laat zien dat haar gedrag verbeterd is. Ze vraagt meer en geeft niet altijd meer op. Het interactiewiel laat zien dat haar score in het exces gedaald is van +6 naar +4.

Bovenstaande gegevens en scores bewijzen dat door het werken met de methode Kids' Skills het exces in het Onder kwadrant is verminderd.

Twee leerlingen die een exces vertonen in het Boven kwadrant in het interactiewiel kind – groep zijn ook begeleid. Uit de oudergesprekken met X. laten de ouders weten dat ze geen verandering zien in zijn gedrag thuis. Het gesprek met de ouders van Q. laat zien dat ze thuis wel veranderd is. Ze luistert beter naar haar ouders. De observaties laten zien dat ze in haar buitenspel beter af kan wachten en niet meteen de leiding meer wil. Uit de interactiewijzer die bij de eindmeting is ingevuld is te zien dat bij zowel X. als Q het exces is verminderd met twee punten.

Uit bovenstaande resultaten kan ik concluderen dat de inzet van Kids' Skills om het exces in het Boven kwadrant te verminderen positief is.

Met andere woorden, het antwoord op de vraag of Kids' Skills in te zetten is om een exces in het interactiewiel kind – groep bij de Boven en Onder kwadranten, is ja.

De resultaten zijn bij alle kinderen positief. Werkt Kids' Skills dan altijd bij het aanleren van sociale vaardigheden? Ik denk dat dit afhangt van verschillende factoren. Ten eerste het kind zelf. Staat het kind open voor deze manier van werken? Is het kind in staat om vaardigheden te bedenken, te zien bij zichzelf die hij kan leren. Een andere factor is de leerkracht. Ik ben twee jaar bezig om het oplossingsgericht werken en denken te integreren in mijn werk. Daardoor is het oplossingsgericht werken, het luisteren naar het kind zelf een manier geworden die in mijn benadering naar alle kinderen te zien is. Het aanbieden van Kids' Skills bekrachtigt dit. Als een leerkracht die geen studie of feeling met oplossingsgericht werken heeft, Kids' Skills gaat toepassen, kan dit andere resultaten geven. Het is dan geen onderdeel van het dagelijkse pedagogische klimaat om aan vaardigheden te werken, te kijken naar de uitzonderingen en de positieve kanten van het kind.

Het laatste onderdeel van mijn onderzoeksvraag is het gegeven dat ik mijn pedagogische stijl kan aanpassen ten behoeve van het kind. De resultaten uit de interactiewielen kind – leraar laten zien dat ik bij drie van de vier kinderen mijn leerkrachtgedrag heb veranderd. In plaats van het versterken van het gedrag in het exces, neutraliseer of verminder ik dat. Ik kan mijn pedagogische stijl aanpassen ten behoeve van het kind. Dit heb ik gedaan door mijn overtuiging te vinden die ik over mijn voorkeursstijl heb en deze opnieuw te bekijken.

De aanbevelingen die ik doe naar mijn school is het inzetten van Kids' Skills bij gedragsproblemen in de groepen 1,2 en 3. Mijn veronderstelling is dat het ook werkt bij Tegen en Samen gedrag. Dit kan ik volgend jaar verder uitproberen in mijn groep.

Als ik dit wil uitproberen in mijn groep en Kids' Skills blijf inzetten als curatief gedeelte van IAW-JoKi, zal er tijd vrij gemaakt moeten worden voor de gesprekken met de kinderen. Met dit onderzoek heb ik aangetoond dat het resultaat oplevert om de tijdsinvestering te maken.

Ik wil in de midden- en bovenbouw onderzoeken of er een link bestaat tussen de methode en/of het leerlingvolgsysteem en Kids' Skills. Als deze link niet duidelijk te vinden is, kan de school met dit onderzoek bekijken of de BOTS vragenlijsten een interventie kunnen zijn voor kinderen met gedragsproblemen. Op deze manier kan Kids' Skills een curatief programma zijn voor de gehele school.

Een praktische aanbeveling die ik de school wil doen, is het aanschaffen van het computerprogramma dat behoort bij IAW JoKi. Het invullen van de papieren versie kost veel tijd. Om efficiënt te werken heeft het een meerwaarde.

7. Discussie en reflectie

Het gehele onderzoek wat hiervoor is beschreven, is een enorm proces geweest. Het begon in september met het opzetten van de onderzoeksvraag en de probleemstelling. Daarbij heb ik gebruik gemaakt van het model van Jackson & McKergow. Dit model maakt voor mij inzichtelijk waar ik nu sta, wat mijn droom is en hoe ik de eerste stap naar deze droom kan zetten. Na het onderzoek kijk ik naar mijn wolk waarin ik de droom beschreven heb in een van de eerste intervisiebijeenkomsten. Hierin staat dat ik bij mijn kleuters bij bepaald gedrag mijn eigen gedrag bewust kan veranderen tegenover dit kind. Dat mijn leerlingen enthousiast zijn over het leren van nieuwe vaardigheden, dat ze nieuwsgierig blijven hiernaar en meer zelfvertrouwen daardoor krijgen. Kinderen die uitvallen in gedrag leren we nieuwe vaardigheden, ook in de bovenbouw. We praten over wat het kind kan.

Kijkend naar deze 'wolk' kan ik zeggen dat ik dat behaald heb, maar hoe heb ik dat gedaan? Ik ben begonnen met het neerzetten van de onderzoeksvraag. Deze is voor mij erg snel SMART geworden. Ik had een duidelijk doel voor ogen, het combineren van de twee methodes. Hierdoor heb ik gericht literatuur kunnen lezen.

Deze literatuur heb ik me eigen gemaakt door het samen te vatten en later de verschillende bronnen en ondervindingen in een mindmap samen te brengen. Dit brengt veel helderheid en structuur aan in mijn denken. Een struikelblok voor mij is namelijk dat ik nog wel eens chaotisch ben, zowel schriftelijk als verbaal. Door het mindmappen zet ik de verbanden die ik maak overzichtelijk weg en kan ik ze schriftelijk en verbaal beter overbrengen aan derden.

Daarna ben ik begonnen met het daadwerkelijk uitzetten van een tijdspad en ben ik aan de slag gegaan met de kinderen. De eerste gesprekken met de kinderen hebben mij verbaasd. Het inzicht wat jonge kinderen hebben in het eigen gedrag is hoger dan ik heb verwacht. Vooraf heb ik vragen geschreven voor de gesprekken. De gesprekken verliepen geheel anders. Alle kinderen geven namelijk in het gesprek op het antwoord welke Poppie ze goed kunnen, het excus in het wiel aan. Hierdoor wordt voor mij de meerwaarde voor het werken volgens een leerling-gestuurde methode bevestigd. Het kind is zelf de expert. Zo ook bij de vraag welke Poppie ze graag willen verbeteren, wordt de Poppie in de zone van naaste ontwikkeling gekozen.

Ik heb de kinderen geobserveerd om meer informatie te krijgen over hun handelen. Ik heb hierbij voor de kinderen in het Onder kwadrant gekozen voor een observatielijst. De kinderen

in het Boven kwadrant heb ik tijdens spel geobserveerd. Ik vind het werken met de observatielijst prettiger. Je kan hierbij met cijfers naar mijn mening duidelijker aangeven wat de verandering is na de interventieperiode. Het werken met observaties in het spel hangt heel erg sterk af van de situatie of er een verandering waarneembaar is.

Het uitzetten van dit tijdspad heeft me aan het denken gezet over het werken met Kids' Skills in mijn groep zonder de tijd die ik nu krijg met mijn studieverlof. Het is vrij intensief om met alle kinderen individuele gesprekken te plannen. De kinderen kunnen halverwege het schooljaar zeker twintig minuten zelfstandig werken. Deze tijd kan ik benutten om de volgende schooljaren bij kleuters Kids' Skills in te zetten. Ik zal me hard maken voor het maken van deze tijd als dit nodig is bij de directie. Ik heb nu gezien hoe goed dit een kind kan helpen in zijn sociaal emotionele ontwikkeling.

Als de eerste gesprekken zijn geweest en de kinderen de vaardigheid gaan oefenen, is de tijdsinvestering minder intensief. Het werken met de posters is voor mij heel prettig geweest. Hiermee kun je de verantwoordelijkheid van het plakken van de stickers bij het goed uitvoeren van de vaardigheid bij het kind leggen én dit kost geen extra tijd in je rooster. Het werken met een boekje waarin de kinderen bijhouden hoe en wanneer ze werken aan de vaardigheid heeft voor mij deze belemmering. Om dezelfde reden werkt een medestudente ook met posters. (Bijlage Q)

Na het maken van de poster voor S. is in de thuissituatie een heel vervelende gebeurtenis geweest waardoor ze emotioneel uit balans is geraakt. Het stoppen met het aanleren van de vaardigheid is een bewuste keuze geweest. Ik heb hierover gesprekken gehad met medestudent A. die eenzelfde soort situatie had. Wij zijn van mening dat het kind nu wel individuele aandacht nodig heeft en dat je moet luisteren naar het kind zelf. Als ik kijk naar mijn onderzoek had ik ervoor kunnen kiezen om door te gaan om mijn doel te bereiken, maar het kind is de expert. Ik heb haar gevraagd wat ze wil. Ze heeft zelf aangegeven dat ze wil stoppen met de poster, maar wel de individuele gesprekken wil. Dit heb ik gedaan. Door dit te doen heb ik bij haar ook mijn doel bereikt.

Het ontdekken van mijn voorkeurstijl in mijn pedagogisch handelen is niet moeilijk geweest. Ik heb altijd geweten dat ik vooral inlevend en geduldig ben. Maar waarom ik dat zo doe, is voor mij wel een ontdekking geweest. Ik heb daar nooit naar gekeken op deze manier. Na het lezen van het boek Love and Logic, (Funk, 2002) kwam ik erachter dat ik dat doe, omdat ik zelf ook zo behandeld wil worden. In mijn eigen schooltijd heb ik negatieve ervaringen en

gevoelens overgehouden aan leerkrachten die vooral sturend, controlerend en kritisch zijn. Ik wil niet dat de leerlingen in mijn groep dezelfde negatieve gevoelens ervaren.

Ik weet nu dat ik in een situatie wel mijn gedrag aan kan passen, zodat je een negatieve cirkel doorbreekt. Dat betekent niet dat ik in alle situaties zo moet reageren naar dit kind. Door dit in te zien, kan ik het kind beter begeleiden in zijn sociaal emotionele ontwikkeling, ik kies bewust voor gedrag in die situatie met dat kind en ik blijf authentiek aan mezelf door de rest van de tijd mijn eigen pedagogische stijl te hanteren die de kinderen van mij gewend zijn.

Na het werken met de kinderen en het onderkennen van mijn overtuiging, heb ik de conclusie gemaakt. Dit is moeilijk geweest. Ik zat erg in de details van de gegevens en heb moeite om terug te komen tot de hoofdvraag en overkoepelend de gegevens te verwerken tot een conclusie. Het praten met een onbekende voor het onderzoek heeft mij hierin geholpen. Hierdoor word ik gedwongen om summier en in hoofdzaken te vertellen over mijn onderzoek. Ook hierbij heb ik het mindmappen ingezet. Hierdoor krijgt mijn conclusie een opbouw met alinea's met duidelijke verbanden.

Het is een geslaagd onderzoek. Ik ben erg tevreden over het resultaat. Zowel het feit dat het antwoord op mijn onderzoeksvraag positief is gebleken, Kids' Skills is een manier om met kleuters te werken als curatief programma voor IAW-JoKi, als het gehele proces.

Ik ben tevreden over mijn manier van werken. Het mindmappen is voor mij een instrument gebleken dat me helpt om verbanden te leggen en mijn gedachten te ordenen. Ik ben tevreden over het feit dat ik naar het kind luister en kijk en daar beslissingen op baseer in plaats van dat ik doorga met een ingeslagen weg. Als het niet werkt, stop er dan mee!

Ik ben tevreden over mijn ontdekking van mijn overtuiging en dat ik hierdoor mijn pedagogische stijl kan aanpassen en authentiek kan blijven.

8. Samenvatting

Dit onderzoek gaat uit van de kracht van wat er al is. In groep 1,2 en 3 werken we met de methode IAW-JoKi als het gaat om SEO. Deze methode is een vaardigheidsprogramma gebaseerd op de Interactiewijzer. Deze gaat uit van de interactionele theorie van de Roos van Leary. Wij werken in onderbouw met deze methode om preventief te werken aan sociale vaardigheden. Het curatieve gedeelte bestaat nu uit een BOTS-vragenlijst die men invult en waaruit een interactiewiel ontstaat. Dit interactiewiel laat zien waar het kind overdrijvingen in gedrag (excessen) laat zien of tekorten. De methode geeft dan aanwijzingen om met dit kind te werken in de zone van naaste ontwikkeling, de vaardigheden die naast het excès liggen.

In de opleiding Master SEN Gedragspecialist is de methode Kids' Skills aan bod gekomen in de module GS08 Psychopathologie en GS09 SEO en DVD. Hiermee kunnen kinderen zelf vaardigheden leren op een manier waarbij het kind zelf stuurt en de expert is in zijn leerproces. Ik heb hiermee meerdere succeservaringen bij kinderen opgedaan gedurende mijn eerste jaar opleiding.

Kids' Skills is in dit onderzoek ingezet als curatief programma bij de IAW-JoKi in groep 1 en 2. Ik heb gewerkt met twee kinderen met een excès in het wiel aan het Boven kwadrant, en twee kinderen met een overdrijving in het Onder kwadrant. Deze methode is zes weken ingezet met als doel het excès met twee punten terug te dringen. Hierbij heb ik als leerkracht mijn pedagogische stijl aangepast ten behoeve van het kind. De kinderen hebben gesprekken gevoerd met mij. Ze hebben een poster gemaakt waarop de vaardigheid te zien is en zij kunnen laten zien door middel van stickers plakken of zij de vaardigheid beheersen. Na de periode van zes weken is het interactiewiel opnieuw ingevuld om te meten of het doel behaald is. De kinderen hebben het doel gehaald. De kinderen hebben enthousiast aan de vaardigheid gewerkt en gaan door met volgende vaardigheden.

Ik ben in staat gebleken mijn gedrag ten behoeve van het kind aan te passen in de situaties die daarom vragen, doordat ik mijn overtuiging over mijn voorkeursstijl heb ontdekt. Hierdoor heb ik hem los kunnen laten en mijn stijl kunnen aanpassen. Door mijn gedrag te veranderen is de negatieve cirkel met het kind doorbroken.

Kids' Skills is mogelijk ook een manier om kinderen met een excès in het Tegen en Samen kwadrant terug te dringen. De mogelijkheid om Kids' Skills in te zetten in de midden- en bovenbouw is een mogelijk vervolg op dit onderzoek.

9. Bijlagen

A. Literatuurlijst

Verstegen, R. & Lodewijks, H. (2004) *Interactiewijzer voor het jonge kind*

Verstegen, Rob & Lodewijks, Henny (2006) *Interactiewijzer. Analyse en aanpak van interactieproblemen in professionele opvoedingssituaties*. v. Gorcum:

Furman, B. (2007) *Kids' Skills* Nelissen: Soest

Wolf, K. van de & Beukering, T. van (2009) *Gedragsproblemen in scholen*. Leuven/Den Haag: Acco

Dijk, B. van. (2009). *Beïnvloed anderen begin bij jezelf*. Zaltbommel: Thema

Jeninga, J. (2004). *Professioneel omgaan met gedragsproblemen*. Baarn: HB uitgevers

Funk, D. (2002). *Love and Logic solutions for kids with special needs*. Colorado, Golden: The Love and Logic Press inc.

Bosch, A. van den & Jaeger, B. (2006) *KIJK groep 1-2. Praktisch hulpmiddel voor leraren om de ontwikkeling van 4 tot 6 jarigen te observeren en te ondersteunen*. Vlissingen: Bazalt.

.

B. Afkortingenlijst

SEO:	Sociaal Emotionele Ontwikkeling
IAW-JoKi:	InterActieWijzer Jonge Kind.

C. Pedagogische stijl vragenlijst januari 2010

Hoe schat u de omgangsstijl van uw collega/van uzelf in vergeleken met andere begeleiders, waarbij:

-2 = duidelijk minder dan wat gemiddeld wordt aangetroffen

-1 = minder dan wat gemiddeld wordt aangetroffen

0 = karakteristiek voor wat gemiddeld wordt aangetroffen bij begeleiders

+1 = meer dan wat gemiddeld wordt aangetroffen

+2 = duidelijk meer dan wat gemiddeld wordt aangetroffen

Kenmerken in de omgang:

1. Ziet wat er gebeurt	-2	-1	0	+1	+2
2. Is soepel	-2	-1	0	+1	+2
3. Verontschuldigt zich	-2	-1	0	+1	+2
4. Wijst op fouten	-2	-1	0	+1	+2
5. Helpt	-2	-1	0	+1	+2
6. Geeft ruimte	-2	-1	0	+1	+2
7. Is nauwgezet	-2	-1	0	+1	+2
8. Controleert	-2	-1	0	+1	+2
9. Overtuigende presentatie	-2	-1	0	+1	+2
10. Beoordeelt	-2	-1	0	+1	+2
11. Toont belangstelling	-2	-1	0	+1	+2
12. Toont irritatie en boosheid	-2	-1	0	+1	+2
13. Bereid opnieuw uit te leggen	-2	-1	0	+1	+2
14. Trekt in twijfel	-2	-1	0	+1	+2
15. Geeft vrijheid	-2	-1	0	+1	+2
16. Afwachtend	-2	-1	0	+1	+2
17. Geeft ongelijk toe	-2	-1	0	+1	+2
18. Toegeeflijk	-2	-1	0	+1	+2
19. Toont onvrede	-2	-1	0	+1	+2
20. Sluit compromissen	-2	-1	0	+1	+2
21. Verbiedt	-2	-1	0	+1	+2
22. ondersteunend-zorgzaam	-2	-1	0	+1	+2
23. Streng	-2	-1	0	+1	+2
24. Structureert	-2	-1	0	+1	+2
25. Stelt eisen en regels	-2	-1	0	+1	+2
26. Op zijn hoede	-2	-1	0	+1	+2
27. Laissez-faire	-2	-1	0	+1	+2
28. Biedt vertrouwen	-2	-1	0	+1	+2
29. Vertelt boeiend en enthousiast	-2	-1	0	+1	+2
30. Geduldig	-2	-1	0	+1	+2
31. Laat onzekerheid merken	-2	-1	0	+1	+2
32. Bestraffend	-2	-1	0	+1	+2

Sleutel vragenlijst pedagogische stijl

Tel de verkregen scores van de volgende vragen op:

- A. 1, 9, 24 en 29
- B. 5, 11, 22 en 28
- C. 2, 13, 20 en 30
- D. 6, 15, 18 en 27
- E. 3, 16, 17 en 31
- F. 7, 14, 19 en 26
- G. 4, 12, 21 en 32
- H. 8, 10, 23 en 25

Profiel begeleidingsstijl

Ingevuld door: Danielle Beijaerts januari 2010

	-8	-7	-6	-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4	5	6	7	8
A. Bepaalt richting									X								
B. Ondersteunend/inlevend									0						X		
C. Meegaand geduldig									0						X		
D. Toegeeflijk									0				X				
E. Weifelend									0			X					
F. Kritisch							X		0								
G. Corrigerend									X								
H. Controlerend							X		0								

D. Pedagogische stijl vragenlijst mei 2010

Hoe schat u de omgangsstijl van uw collega/van uzelf in vergeleken met andere begeleiders, waarbij:

-2 = duidelijk minder dan wat gemiddeld wordt aangetroffen

-1 = minder dan wat gemiddeld wordt aangetroffen

0 = karakteristiek voor wat gemiddeld wordt aangetroffen bij begeleiders

+1 = meer dan wat gemiddeld wordt aangetroffen

+2 = duidelijk meer dan wat gemiddeld wordt aangetroffen

Kenmerken in de omgang:

1. Ziet wat er gebeurt	-2	-1	0	+1	+2
2. Is soepel	-2	-1	0	+1	+2
3. Verontschuldigt zich	-2	-1	0	+1	+2
4. Wijst op fouten	-2	-1	0	+1	+2
5. Helpt	-2	-1	0	+1	+2
6. Geeft ruimte	-2	-1	0	+1	+2
7. Is nauwgezet	-2	-1	0	+1	+2
8. Controleert	-2	-1	0	+1	+2
9. Overtuigende presentatie	-2	-1	0	+1	+2
10. Beoordeelt	-2	-1	0	+1	+2
11. Toont belangstelling	-2	-1	0	+1	+2
12. Toont irritatie en boosheid	-2	-1	0	+1	+2
13. Bereid opnieuw uit te leggen	-2	-1	0	+1	+2
14. Trekt in twijfel	-2	-1	0	+1	+2
15. Geeft vrijheid	-2	-1	0	+1	+2
16. Afwachtend	-2	-1	0	+1	+2
17. Geeft ongelijk toe	-2	-1	0	+1	+2
18. Toegeeflijk	-2	-1	0	+1	+2
19. Toont onvrede	-2	-1	0	+1	+2
20. Sluit compromissen	-2	-1	0	+1	+2
21. Verbiedt	-2	-1	0	+1	+2
22. ondersteunend-zorgzaam	-2	-1	0	+1	+2
23. Streng	-2	-1	0	+1	+2
24. Structureert	-2	-1	0	+1	+2
25. Stelt eisen en regels	-2	-1	0	+1	+2
26. Op zijn hoede	-2	-1	0	+1	+2
27. Laissez-faire	-2	-1	0	+1	+2
28. Biedt vertrouwen	-2	-1	0	+1	+2
29. Vertelt boeiend en enthousiast	-2	-1	0	+1	+2
30. Geduldig	-2	-1	0	+1	+2
31. Laat onzekerheid merken	-2	-1	0	+1	+2
32. Bestraffend	-2	-1	0	+1	+2

Sleutel vragenlijst pedagogische stijl

Tel de verkregen scores van de volgende vragen op:

- A. 1, 9, 24 en 29
- B. 5, 11, 22 en 28
- C. 2, 13, 20 en 30
- D. 6, 15, 18 en 27
- E. 3, 16, 17 en 31
- F. 7, 14, 19 en 26
- G. 4, 12, 21 en 32
- H. 8, 10, 23 en 25

Profiel begeleidingsstijl

Ingevuld door: Danielle Beijaerts mei 2010

	-8	-7	-6	-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4	5	6	7	8
A. Bepaalt richting									0	X							
B. Ondersteunend/inlevend									0				X				
C. Meegaand geduldig									0		X						
D. Toegeeflijk									0			X					
E. Weifelend									0		X						
F. Kritisch							X		0								
G. Corrigerend							X		0								
H. Controlerend								X	0								

E. Vaardigheden Interactiewijzer Jonge Kind.

Poppie Baasje (Blauw)

Durft eisen te stellen aan de ander.

Durft competitie aan te gaan met de ander.

Wil activiteiten organiseren en regelen.

Kan raad geven, kan meedenken in het vinden van oplossingen.

Pop Verlegen (Geel)

Kan zich afgrenzen door te zwijgen.

Kan de kat uit de boom kijken.

Kan hulp vragen bij de ander met een kwetsbare opstelling.

Kan afwachten.

Poppie Tegen (Groen)

Kan de ander 'prikkelen' met een verongelijke houding.

Kan ontevredenheid laten merken.

Kan duidelijk zijn waar hij zich kwaad over maakt naar anderen toe.

Kan van zich afbijten, kan zich verdedigen.

Poppie Mee (Rood)

Kan voor anderen zorgen.

Kan aardig, attent zijn voor de ander.

Kan zich aan regels houden.

Kan kritiek accepteren zonder weerwoord.

F. Observatieformulieren en observaties

Naam leerling: B.

Geboortedatum: 21 juli 2005

Ingevuld op: 26 maart 2010

Door: D. Beijaerts

Beoordeling		Categorie
Maart	Mei	
5	4	1. Stil zijn: niets vertellen, niets vragen, geen blijdschap tonen.
5	5	2. Spreken: haastig en onduidelijk, te snel, kortaf spreken; vaak hetzelfde woord gebruiken; <u>te zacht of te hard spreken; te korte antwoorden (alleen ja of nee); lange pauze voor het kind antwoordt of iets zegt.</u>
1	1	3. Stotteren: geen woord of samenhangend uitspreken; bij het spreken buiten adem zijn.
1	1	4. Gevoelens: hard of zachtjes huilen, tranen in de ogen, trillende stem.
5	5	5. Gezichtsuitdrukking: onzeker rondkijken; verlegen glimlachen; slechts kort oogcontact; zenuwtrekken in gezicht
4	4	6. Lichaamsuitdrukking: trillende handen, trappelen op de voeten; op potlood of nagels bijten; <u>nerveus spelen met de handen</u>
2	2	7. Bewegingen: zich nauwelijks bewegen; eentonige, zich herhalende lichaamsbewegingen.
a. 2	2	8. Activiteiten: a. niet alleen gaan spelen of iets anders gaan doen; weigeren sociale verplichtingen in school en thuis op zich te nemen; lange pauze voordat een opgave begonnen wordt. b. wanneer een spel of sociale opgave niet tot een goed einde gebracht kan worden, de activiteit woedend beëindigen. c. wanneer een spel of een sociale opgave niet tot een goed eind gebracht kan worden, berustend opgeven.
b. 1	1	
c. 4	3	
a. 5	5	9. Sociaal contact: a. zich niet aansluiten bij groepen spelende kinderen; weigeren aan een sociale uitnodiging gevolg te geven. b. in een vreemde omgeving of bij een bezoek thuis zich verstoppen in een hoek van de kamer, onder de tafel, in de eigen kamer of in de eigen kleding (jas niet uit willen trekken) c. zich niet los willen maken van een of meer volwassenen; alleen met deze bepaalde persoon willen spelen of praten. d. het huis niet uit willen; geen vrienden willen ontmoeten
b. 2	2	
c. 5	5	
d. nvt		

a. 1	1	10. Zichzelf handhaven:
b. 4	4	a. adequate eisen kunnen stellen; kunnen afwijzen (nee kunnen zeggen); eigen mening en kritiek kunnen uiten. b. adequaat op sociale verplichtingen in kunnen gaan (ja zeggen) en bereid zijn tot compromissen.
2	2	11. Zelfstandige activiteiten: Contact met anderen kunnen maken; zich aan kunnen sluiten bij spelende kinderen; niet opgeven bij moeilijke sociale opgaven.
1	1	12. Overig gedrag: overgeven; droge mond; bedplassen; blozen, verbleken.

Door toekennen van een cijfer wordt aangegeven hoe vaak het gedrag voorkomt.

1: het gedrag komt nooit voor

2: het gedrag komt zelden voor

3: het gedrag komt soms voor

4: het gedrag komt vaak voor

5: het gedrag komt heel vaak voor

Naam leerling: S.

Geboortedatum: 2 juni 2005

Ingevuld op: 26 maart 2010

Door: D. Beijaerts

Beoordeling	Categorie
5	1. Stil zijn: niets vertellen, niets vragen, geen blijdschap tonen.
5	2. Spreken: haastig en onduidelijk, te snel, kortaf spreken; vaak hetzelfde woord gebruiken; te zacht of te hard spreken; te korte antwoorden (alleen ja of nee); lange pauze voor het kind antwoordt of iets zegt.
2	3. Stotteren: geen woord of samenhangend uitspreken; bij het spreken buiten adem zijn.
4	4. Gevoelens: hard of zachtjes huilen, tranen in de ogen, trillende stem.
4	5. Gezichtsuitdrukking: onzeker rondkijken; verlegen glimlachen; slechts kort oogcontact; zenuwtrekken in gezicht
4	6. Lichaamsuitdrukking: trillende handen, trappelen op de voeten; op potlood of nagels bijten; nerveus spelen met de handen
4	7. Bewegingen: zich nauwelijks bewegen; eentonige, zich herhalende lichaamsbewegingen.
4	8. Activiteiten: a. niet alleen gaan spelen of iets anders gaan doen; weigeren sociale verplichtingen in school en thuis op zich te nemen; lange pauze voordat een opgave begonnen wordt. b. wanneer een spel of sociale opgave niet tot een goed einde gebracht kan worden, de activiteit woedend beëindigen. c. wanneer een spel of een sociale opgave niet tot een goed eind gebracht kan worden, berustend opgeven.
3	9. Sociaal contact: a. zich niet aansluiten bij groepen spelende kinderen; weigeren aan een sociale uitnodiging gevolg te geven. b. in een vreemde omgeving of bij een bezoek thuis zich verstoppen in een hoek van de kamer, onder de tafel, in de eigen kamer of in de eigen kleding (jas niet uit willen trekken) c. zich niet los willen maken van een of meer volwassenen; alleen met deze bepaalde persoon willen spelen of praten. d. het huis niet uit willen; geen vrienden willen ontmoeten
3	10. Zichzelf handhaven: a. adequate eisen kunnen stellen; kunnen afwijzen (nee kunnen zeggen); eigen mening en kritiek kunnen uiten. b. adequaat op sociale verplichtingen in kunnen gaan (ja zeggen) en

	bereid zijn tot compromissen.
3	11. Zelfstandige activiteiten: Contact met anderen kunnen maken; zich aan kunnen sluiten bij spelende kinderen; niet opgeven bij moeilijke sociale opgaven.
3	12. Overig gedrag: overgeven; droge mond; bedplassen; blozen, verbleken.

Door toekennen van een cijfer wordt aangegeven hoe vaak het gedrag voorkomt.

1: het gedrag komt nooit voor

2: het gedrag komt zelden voor

3: het gedrag komt soms voor

4: het gedrag komt vaak voor

5: het gedrag komt heel vaak voor

Observatie X :

Spel:

Zodra hij op het plein is, rent hij gillend richting de bak. Hij pakt een helm en maakt schietbewegingen. Hij roept dat hij politie is en vraagt wie er met hem mee wil doen. Een andere jongen komt om samen met hem te gaan spelen. Hij krijgt een helm op van X. Samen lopen ze naar het klimtoestel en gaan naar boven. X. bepaalt een aantal regels in het spel. Er is brand en zij moeten gaan helpen. Hij kijkt J. wel aan. J. wil wat toevoegen, maar krijgt geen respons terug van X. X. gaat sirene geluiden maken en gaat via de glijbaan naar beneden. Hij rent naar de andere kant van het plein en roept "Kom!" naar J. Die rent er ook naar toe. Ze 'blussen' de brand met wilde bewegingen. Ze rennen naar meerdere plaatsen op het plein. Ze lopen daarna samen rustig verder en zijn in gesprek. Waar het over gaat, kan ik niet horen. Ze stoppen bij verschillende plantjes die tussen de tegels groeien. X. wil die bekijken en maakt daarbij wilde gebaren.

Observatie Q:

Buitenspel:

Q. loopt rustig het plein op. Ze gaat naar het duikelrek waar een paar meiden al aan het duikelen zijn. Ze zegt tegen hen dat ze ook wil duikelen. Ze moet even wachten wordt haar verteld. Ze kijkt boos. Ze begint een discussie. Ze zegt dat de meiden al lang aan het duikelen waren en dat zij nu wel mag. De meiden vinden van niet. Na een aantal nietes-welles momenten, komt ze naar mij toe om haar verhaal te doen. Ik vertel haar dat ze afspraken kan maken met het groepje over hoe vaak ze duikelen voor de ander mag. Ze gaat dit vertellen. De andere meiden vinden het goed.

G. Gesprekken met de ouders

B.

Aanwezig: Vader, moeder en leerkracht.

Reden: CITO en KIJK registratie

Tijdens het KIJK gesprek vertelde de ouders dat ze het moeilijk vonden om met B. om te gaan. Ik heb uitgesproken dat ik me ook zorgen maak om haar gedrag.

Ouders zien thuis een gefrustreerd kind dat uit agressiviteit haar ouders slaat. Ze is vroeger ook agressief geweest naar haar kleine broertje van nu een jaar oud. Ze is sinds de geboorte omgeslagen.

Moeder ziet veel gelijkenissen met vader. Hij is een binnenvetter, kan zich moeilijk uiten en is erg onzeker over nieuwe situaties. Dit herken ik bij B.

Ouders vertellen dat ze wel met plezier naar school gaat. Dit was vorig schooljaar anders. Ze moesten haar bijna naar school 'sleuren'. Nu vindt ze het heel leuk.

Haar oren zijn een groot probleem in haar taalontwikkeling. Ze praat heel hard als ze in haar spel opgaat vertellen ook ouders. Ze zijn onder behandeling bij een kinderarts en KNO-arts.

Ze vinden het heel fijn dat ik met B. aan de slag wil. Ik leg uit wat de bedoeling van Kids' Skills is en ze willen het zeker proberen.

S.

Aanwezig: Vader en moeder, leerkracht

Reden: CITO en KIJK registratie.

S. is thuis ook erg op zichzelf. Ze gaat met veel plezier naar school en heeft volgens moeder ook een goede klik met de juf. In de thuissituatie lijkt het wat stabiel. Vader en moeder zijn gescheiden, maar nu voor het eerst samen op gesprek. Vader en moeder herkennen het gedrag van S. in de groep. Ze zien dit thuis ook. Ouders dringen in een boze bui ook niet tot S. door. Moeder denkt dat er ook een oorzaak kan liggen in haar cognitieve vaardigheden. Moeder heeft zelf op speciaal onderwijs gezeten en ze herkent het dwarse vanuit zichzelf omdat zij dat ook deed omdat ze het niet begreep wat er in de groep gebeurde.

Ze vinden het goed als ik met haar extra ga werken aan haar sociale vaardigheden.

X.

Aanwezig: Vader en moeder, leerkracht

Reden: CITO en KIJK registratie

X. is thuis erg druk. Ouders vertellen dat ze wel verbetering zien in het kunnen focussen, maar dat ze zich zorgen maken over zijn gedrag. Hij lijkt onvermoeibaar en doet voordat hij denkt. Hij is ontzettend impulsief, ook naar zijn zusje. Ouders vinden het ook fijn dat er extra met hem gewerkt wordt en willen meedenken over mogelijke oplossingen. Ouders vragen zich af of hij geen ADHD heeft. Ik vertel ze dat dit erg vroeg is om vast te kunnen stellen, maar dat hij wel bepaalde kenmerken laat zien. We gaan met hem werken en kijken hoe dit uitpakt.

Q.

Aanwezig: Vader en moeder, leerkracht

Reden: CITO en KIJK registratie

Q is thuis vaak erg moeilijk. Ze luistert niet, gaat haar eigen gang. De ouders willen dan streng optreden, maar dit lijkt haar niks te doen. Ze vinden het ook moeilijk om hiermee om te gaan. Ouders zeggen dat we haar hard mogen aanpakken. Het werken aan haar sociale vaardigheden vinden de ouders erg fijn. De poppies zetten ze thuis ook wel in, maar heeft nog weinig effect volgens ouders.

H. BOTS Vragenlijst B.**Maart 2010****Kind – leraar****DE 'BOTS' VRAGENLIJST VOOR HET JONGE KIND**

Naam kind : B.
 Ingevuld door : Danielle Beijaerts
 Datum : maart 2010

Onderdeel A1: relatie kind – opvoeder

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind met jou omgaat.
 Met het omcirkelen van een cijfer geef je aan welke uitspraak over de interactiestijl van het kind naar jou toe van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
 - 1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

+ 1 = te veel
 + 2 = veel te veel

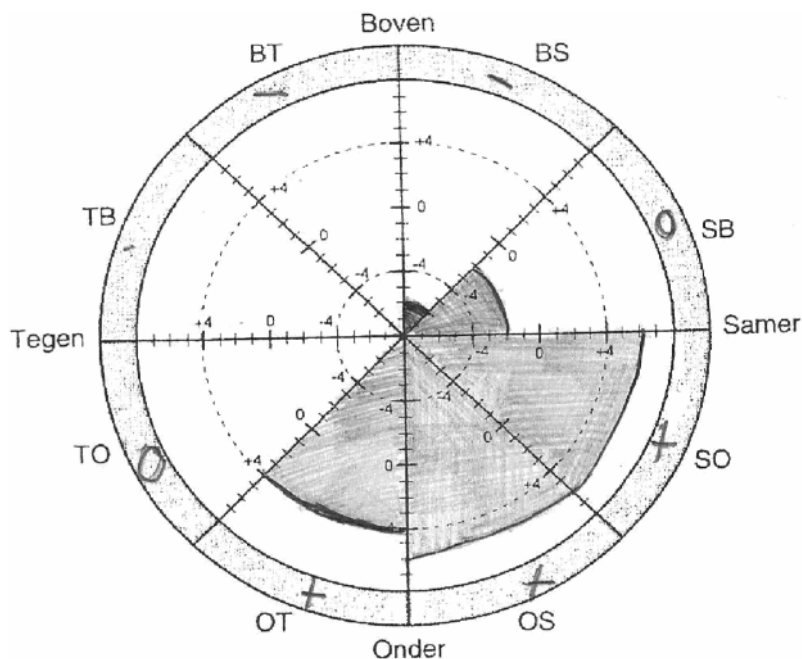
1. Eist van mij	(-2)	-1	0	+1	+2
2. Accepteert kritiek van mij	-2	-1	0	(+1)	+2
3. Is attent voor mij	-2	(-1)	0	+1	+2
4. Laat zien boos te zijn op mij	(-2)	-1	0	+1	+2
5. Wil van mij winnen	(-2)	-1	0	+1	+2
6. Stelt zich verongelijk naar mij op	(-2)	-1	0	+1	+2
7. Is zorgzaam voor mij	-2	-1	(0)	+1	+2
8. Grenst zich af door te zwijgen naar mij	-2	-1	0	(+1)	+2
9. Toont ontevredenheid over mij (aan mij)	(-2)	-1	0	+1	+2
10. Blijft van zich af ten opzichte van mij	(-2)	-1	0	+1	+2
11. Organiseert en regelt voor mij	(-2)	-1	0	+1	+2
12. Is afwachtend naar mij	-2	-1	0	+1	(+2)
13. Draagt mij ideeën of oplossingen aan	-2	(-1)	0	+1	+2
14. Vraagt hulp aan mij met een kwetsbare houding	-2	-1	0	(+1)	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij mij	-2	-1	0	(+1)	+2
16. Houdt zich aan regels die ik gesteld heb	-2	-1	0	+1	(+2)

Onderdeel A2: relatie opvoeder – kind

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op wat het kind bij jou oproept, waartoe je in eerste instantie geneigd bent (het gaat er dus **niet** om of je in werkelijkheid altijd zo reageert).
 Op een 3-puntsschaal kan aangegeven worden in hoeverre de uitspraak van toepassing is, waarbij

- = nauwelijks of niet
 0 = binnen normale grenzen
 + = duidelijk

1. Je neigt er toe dit kind als gemakkelijk volgend te zien	-	0	(+)
2. Je neigt er toe met dit kind de strijd aan te gaan	(-)	0	+
3. Je neigt er toe dit kind te 'bemoederen'	-	0	(+)
4. Je neigt er toe dit kind als een 'maatje' te zien	-	(0)	+
5. Je neigt er toe geïrriteerd en afwijzend te reageren op dit kind	-	(0)	+
6. Je neigt er toe dit kind uit de put te halen	-	0	(+)
7. Je neigt er toe gemakkelijk zaken aan dit kind over te laten	(-)	0	+
8. Je neigt er toe dit kind te straffen	(-)	0	+



Kind – leraar

Kind – groep

Onderdeel B1: relatie kind – andere kinderen

Let op: onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind **omgaat met andere kinderen**.

Met een cijfer kan worden aangegeven welke uitspraak van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
- 1 = te weinig
- 0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is
- + 1 = te veel
- + 2 = veel te veel

1. Eist van andere kinderen	(-2)	-1	0	+1	+2
2. Accepteert kritiek van andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	+2
3. Is attent voor andere kinderen	-2	(-1)	0	+1	+2
4. Laat andere kinderen zien boos te zijn op hen	(-2)	-1	0	+1	+2
5. "De inzet is: winnen" van andere kinderen	(-2)	-1	0	+1	+2
6. Stelt zich verongelijkt op naar andere kinderen	(-2)	-1	0	+1	+2
7. Is zorgzaam voor andere kinderen	-2	-1	(0)	+1	+2
8. Grenst zich naar andere kinderen af door te zwijgen	-2	-1	0	(+1)	+2
9. Toont ontevredenheid naar andere kinderen	-2	(-1)	0	+1	+2
10. Blijft van zich af t.o.v. andere kinderen	(-2)	-1	0	+1	+2
11. Organiseert en regelt voor andere kinderen	(-2)	-1	0	+1	+2
12. Is afwachtend naar andere kinderen	-2	-1	0	+1	(+2)
13. Draagt ideeën of oplossingen aan bij andere kinderen	-2	(-1)	0	+1	+2
14. Vraagt hulp aan andere kinderen met een kwetsbare opstelling	-2	(-1)	0	+1	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	(+2)
16. Houdt zich aan de regels van de groep	-2	-1	0	+1	(+2)

Onderdeel B2: relatie kind – andere kinderen

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe andere kinderen met het betreffende kind omgaan.

Met het omcirkelen van onderstaande tekens kan worden aangegeven in hoeverre de uitspraak van toepassing is.

Er kan een verschil worden aangegeven in (sub)groepsreacties. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- Drie dezelfde tekens zijn omcirkeld = de hele groep reageert op de beschreven manier
- Twee dezelfde tekens zijn omcirkeld = een meerderheid van de groep reageert op de beschreven manier (en een minderheid reageert dus anders)
- Een teken omcirkeld = een minderheid uit de groep reageert op de beschreven manier.

Steeds wordt per vraag een combinatie van drie tekens als antwoord omcirkeld.

In totaal zijn er 10 combinatiemogelijkheden t.w.:

+++ ++ 0 ++ - +00 +0- +-- 000 -00 --0 ---

De tekens staan voor:

- = niet of nauwelijks van toepassing

0 = binnen normale grenzen

+ = duidelijk van toepassing

Andere kinderen zijn bang voor dit kind: --- 000 (+) +

Dit betekent dat door het omcirkelen van twee minnen een meerderheid niet of nauwelijks bang is en door het omcirkelen van één plus een minderheid wel duidelijk bang is voor dit kind.

Bij --- 000 (+) + is de hele groep duidelijk bang voor het kind.

1. Andere kinderen gaan er bij voorbaat van uit dat dit kind wel zal instemmen --- 000 (+) +

2. Andere kinderen nemen een ondergeschikte houding bij dit kind aan --- 000 +++

3. Andere kinderen nemen het initiatief bij dit kind --- 000 (+) +

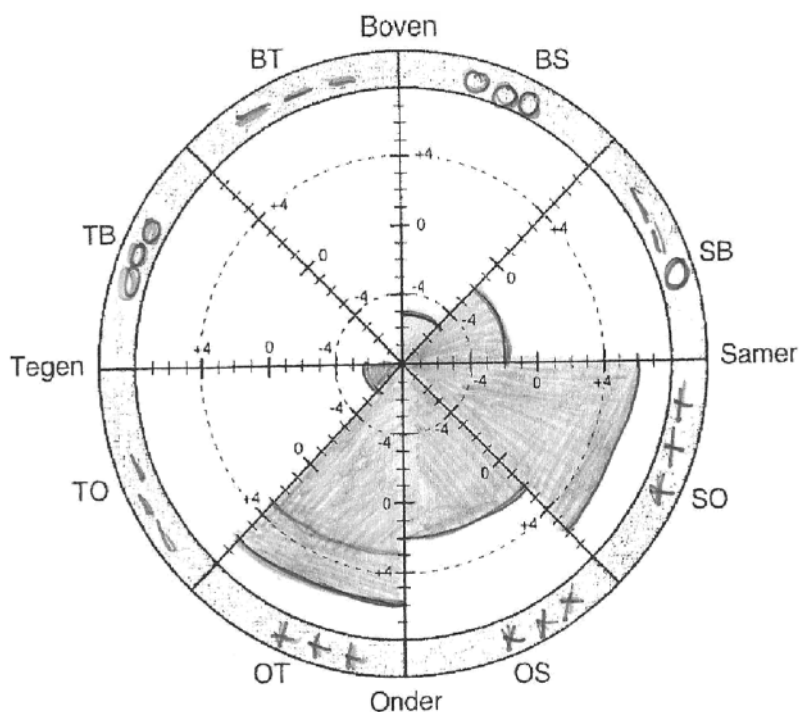
4. Andere kinderen zoeken het aangename gezelschap van dit kind op --- 000 +++

5. Andere kinderen reageren geïrriteerd op dit kind --- 000 +++

6. Andere kinderen 'vergeten' dit kind --- 000 (+) +

7. Andere kinderen varen op het kompas van dit kind --- 000 +++

8. Andere kinderen zijn bang voor dit kind --- 000 (+) +



Kind-Groep

I. BOTS Vragenlijst B.**Mei 2010****Kind – leraar****DE 'BOTS' VRAGENLIJST VOOR HET JONGE KIND**

Naam kind : *B.*
 Ingevuld door : *D. Bejaers*
 Datum : *mei 2010*

Onderdeel A1: relatie kind – opvoeder

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind met jou omgaat.
 Met het omcirkelen van een cijfer geef je aan welke uitspraak over de interactiestijl van het kind naar jou toe van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
 - 1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

+ 1 = te veel
 + 2 = veel te veel

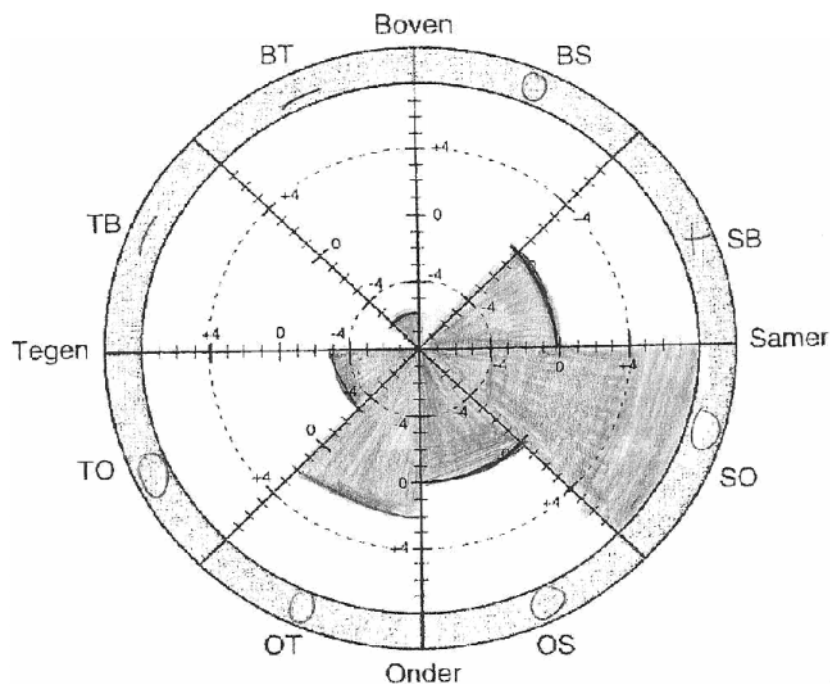
1. Eist van mij	-2	-1	0	+1	+2
2. Accepteert kritiek van mij	-2	-1	0	+1	+2
3. Is attent voor mij	-2	-1	0	+1	+2
4. Laat zien boos te zijn op mij	-2	-1	0	+1	+2
5. Wil van mij winnen	-2	-1	0	+1	+2
6. Stelt zich verongelijk naar mij op	-2	-1	0	+1	+2
7. Is zorgzaam voor mij	-2	-1	0	+1	+2
8. Grenst zich af door te zwijgen naar mij	-2	-1	0	+1	+2
9. Toont ontevredenheid over mij (aan mij)	-2	-1	0	+1	+2
10. Bijt van zich af ten opzichte van mij	-2	-1	0	+1	+2
11. Organiseert en regelt voor mij	-2	-1	0	+1	+2
12. Is afwachtend naar mij	-2	-1	0	+1	+2
13. Draagt mij ideeën of oplossingen aan	-2	-1	0	+1	+2
14. Vraagt hulp aan mij met een kwetsbare houding	-2	-1	0	+1	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij mij	-2	-1	0	+1	+2
16. Houdt zich aan regels die ik gesteld heb	-2	-1	0	+1	+2

Onderdeel A2: relatie opvoeder – kind

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op wat het kind bij jou oproept, waartoe je in eerste instantie geneigd bent (het gaat er dus niet om of je in werkelijkheid altijd zo reageert).
 Op een 3-puntsschaal kan aangegeven worden in hoeverre de uitspraak van toepassing is, waarbij

- = nauwelijks of niet
 0 = binnen normale grenzen
 + = duidelijk

1. Je neigt er toe dit kind als gemakkelijk volgend te zien	-	0	+
2. Je neigt er toe met dit kind de strijd aan te gaan	-	0	+
3. Je neigt er toe dit kind te 'bemoederen'	-	0	+
4. Je neigt er toe dit kind als een 'maatje' te zien	-	0	+
5. Je neigt er toe geïrriteerd en afwijzend te reageren op dit kind	-	0	+
6. Je neigt er toe dit kind uit de put te halen	-	0	+
7. Je neigt er toe gemakkelijk zaken aan dit kind over te laten	-	0	+
8. Je neigt er toe dit kind te straffen	-	0	+



Kind – groep

Onderdeel B1: relatie kind – andere kinderen

Let op: onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind **omgaat met andere kinderen**.

Met een cijfer kan worden aangegeven welke uitspraak van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
- 1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

- + 1 = te veel
- + 2 = veel te veel

1. Eist van andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
2. Accepteert kritiek van andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
3. Is attent voor andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
4. Laet andere kinderen zien boos te zijn op hen	-2	-1	0	+1	+2
5. "De inzet is: winnen" van andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
6. Stelt zich verongelijkt op naar andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
7. Is zorgzaam voor andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
8. Grenst zich naar andere kinderen af door te zwijgen	-2	-1	0	+1	+2
9. Toont ontevredenheid naar andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
10. Blijft van zich af t.o.v. andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
11. Organiseert en regelt voor andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
12. Is afwachtend naar andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
13. Draagt ideeën of oplossingen aan bij andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
14. Vraagt hulp aan andere kinderen met een kwetsbare opstelling	-2	-1	0	+1	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
16. Houdt zich aan de regels van de groep	-2	-1	0	+1	+2

Onderdeel B2: relatie kind – andere kinderen

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe andere kinderen met het betreffende kind omgaan.

Met het omcirkelen van onderstaande tekens kan worden aangegeven in hoeverre de uitspraak van toepassing is.

Er kan een verschil worden aangegeven in (sub)groepsreacties. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- Drie dezelfde tekens zijn omcirkeld = de hele groep reageert op de beschreven manier
- Twee dezelfde tekens zijn omcirkeld = een meerderheid van de groep reageert op de beschreven manier (en een minderheid reageert dus anders)
- Een teken omcirkeld = een minderheid uit de groep reageert op de beschreven manier.

Steeds wordt per vraag een combinatie van drie tekens als antwoord omcirkeld.
In totaal zijn er 10 combinatiemogelijkheden t.w.:

+++ ++ 0 +- - 00 0- - - 000 -00 --0 ---

De tekens staan voor:

- = niet of nauwelijks van toepassing

0 = binnen normale grenzen

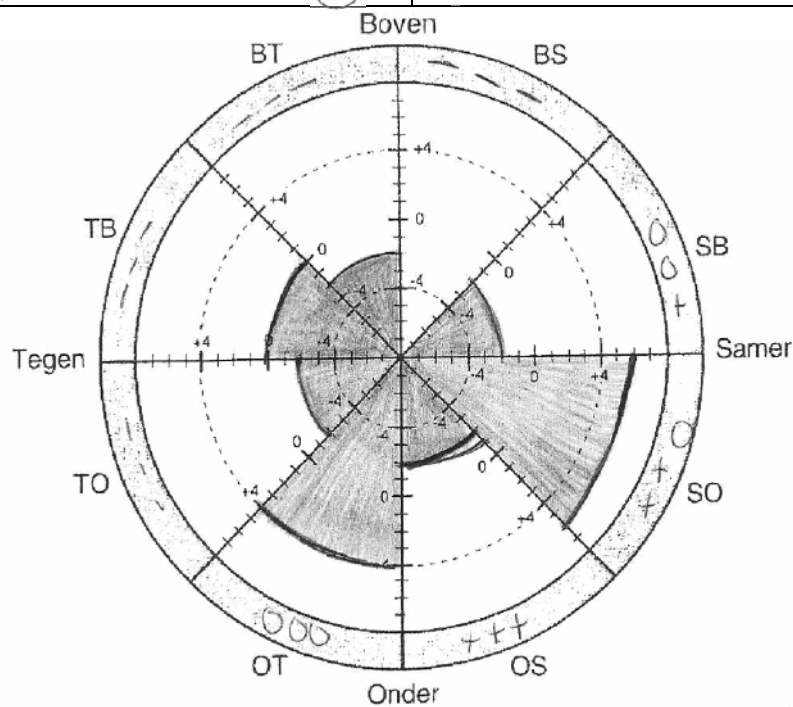
+ = duidelijk van toepassing

Andere kinderen zijn bang voor dit kind: --- 000 + + +

Dit betekent dat door het omcirkelen van twee minnen een meerderheid niet of nauwelijks bang is en door het omcirkelen van één plus een minderheid wel duidelijk bang is voor dit kind.

Bij --- 000 + + + is de hele groep duidelijk bang voor het kind.

- Andere kinderen gaan er bij voorbaat van uit dat dit kind wel zal instemmen --- 000 + + +
- Andere kinderen nemen een ondergeschikte houding bij dit kind aan --- 000 + + +
- Andere kinderen nemen het initiatief bij dit kind --- 000 + + +
- Andere kinderen zoeken het aangename gezelschap van dit kind op --- 000 + + +
- Andere kinderen reageren geïrriteerd op dit kind --- 000 + + +
- Andere kinderen 'vergeten' dit kind --- 000 + + +
- Andere kinderen varen op het kompas van dit kind --- 000 + + +
- Andere kinderen zijn bang voor dit kind --- 000 + + +



Kind-Groep

J. BOTS Vragenlijst S.**maart 2010****Kind – leraar****Onderdeel A1: relatie kind – opvoeder**

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind met jou omgaat.

Met het omcirkelen van een cijfer geef je aan welke uitspraak over de interactiestijl van het kind naar jou toe van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
- 1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

+ 1 = te veel
+ 2 = veel te veel

1. Eist van mij	-2	-1	0	+1	+2
2. Accepteert kritiek van mij	-2	-1	0	+1	+2
3. Is attent voor mij	-2	-1	0	+1	+2
4. Laat zien boos te zijn op mij	-2	-1	0	+1	+2
5. Wil van mij winnen	-2	-1	0	+1	+2
6. Stelt zich verongelijk naar mij op	-2	-1	0	+1	+2
7. Is zorgzaam voor mij	-2	-1	0	+1	+2
8. Grenst zich af door te zwijgen naar mij	-2	-1	0	+1	+2
9. Toont ontevredenheid over mij (aan mij)	-2	-1	0	+1	+2
10. Bijt van zich af ten opzichte van mij	-2	-1	0	+1	+2
11. Organiseert en regelt voor mij	-2	-1	0	+1	+2
12. Is afwachtend naar mij	-2	-1	0	+1	+2
13. Draagt mij ideeën of oplossingen aan	-2	-1	0	+1	+2
14. Vraagt hulp aan mij met een kwetsbare houding	-2	-1	0	+1	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij mij	-2	-1	0	+1	+2
16. Houdt zich aan regels die ik gesteld heb	-2	-1	0	+1	+2

Onderdeel A2: relatie opvoeder – kindOnderstaande uitspraken hebben betrekking op wat het kind bij jou oproept, waartoe je in eerste instantie geneigd bent (het gaat er dus **niet** om of je in werkelijkheid altijd zo reageert).

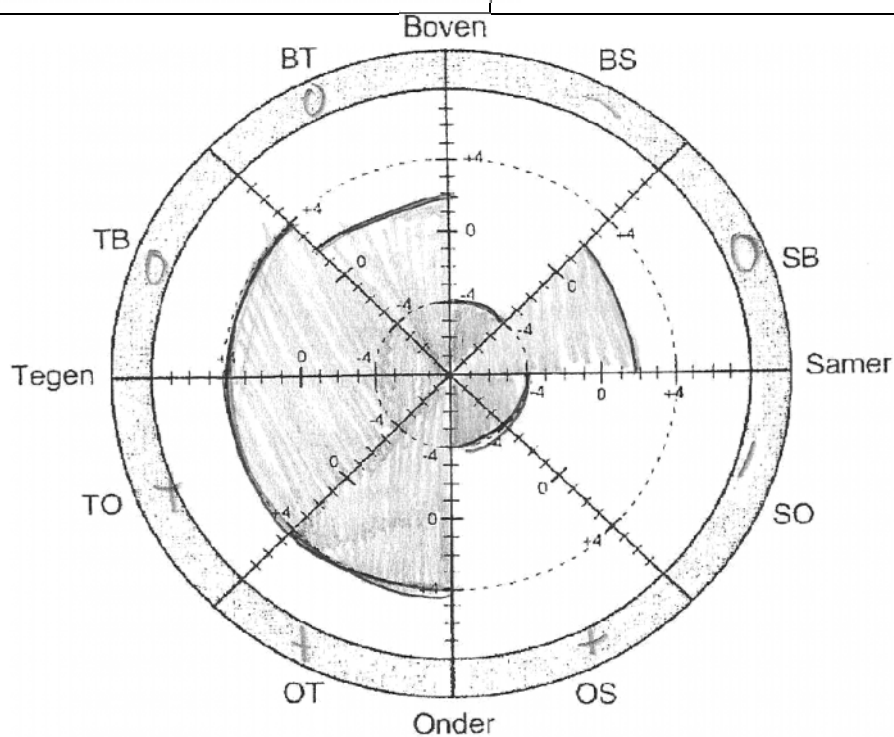
Op een 3-puntsschaal kan aangegeven worden in hoeverre de uitspraak van toepassing is, waarbij

- = nauwelijks of niet

0 = binnen normale grenzen

+ = duidelijk

- Je neigt er toe dit kind als gemakkelijk volgend te zien
- Je neigt er toe met dit kind de strijd aan te gaan
- Je neigt er toe dit kind te 'bemoederen'
- Je neigt er toe dit kind als een 'maatje' te zien
- Je neigt er toe geïrriteerd en afwijzend te reageren op dit kind
- Je neigt er toe dit kind uit de put te halen
- Je neigt er toe gemakkelijk zaken aan dit kind over te laten
- Je neigt er toe dit kind te straffen



Kind - Leraar

Kind – groep

Onderdeel B1: relatie kind – andere kinderen

Let op: onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind **omgaat met andere kinderen**.

Met een cijfer kan worden aangegeven welke uitspraak van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
- 1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

- + 1 = te veel
- + 2 = veel te veel

1. Eist van andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
2. Accepteert kritiek van andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
3. Is attent voor andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
4. Laat andere kinderen zien boos te zijn op hen	-2	-1	0	+1	+2
5. "De inzet is: winnen" van andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
6. Stelt zich verongelijkt op naar andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
7. Is zorgzaam voor andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
8. Grenst zich naar andere kinderen af door te zwijgen	-2	-1	0	+1	+2
9. Toont ontevredenheid naar andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
10. Bijt van zich af t.o.v. andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
11. Organiseert en regelt voor andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
12. Is afwachtend naar andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
13. Draagt ideeën of oplossingen aan bij andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
14. Vraagt hulp aan andere kinderen met een kwetsbare opstelling	-2	-1	0	+1	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
16. Houdt zich aan de regels van de groep	-2	-1	0	+1	+2

Onderdeel B2: relatie kind – andere kinderen

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe andere kinderen met het betreffende kind omgaan.

Met het omcirkelen van onderstaande tekens kan worden aangegeven in hoeverre de uitspraak van toepassing is.

Er kan een verschil worden aangegeven in (sub)groepsreacties. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- Drie dezelfde tekens zijn omcirkeld = de hele groep reageert op de beschreven manier
- Twee dezelfde tekens zijn omcirkeld = een meerderheid van de groep reageert op de beschreven manier (en een minderheid reageert dus anders)
- Een teken omcirkeld = een minderheid uit de groep reageert op de beschreven manier.

Steeds wordt per vraag een combinatie van drie tekens als antwoord omcirkeld.
In totaal zijn er 10 combinatiemogelijkheden t.w.:

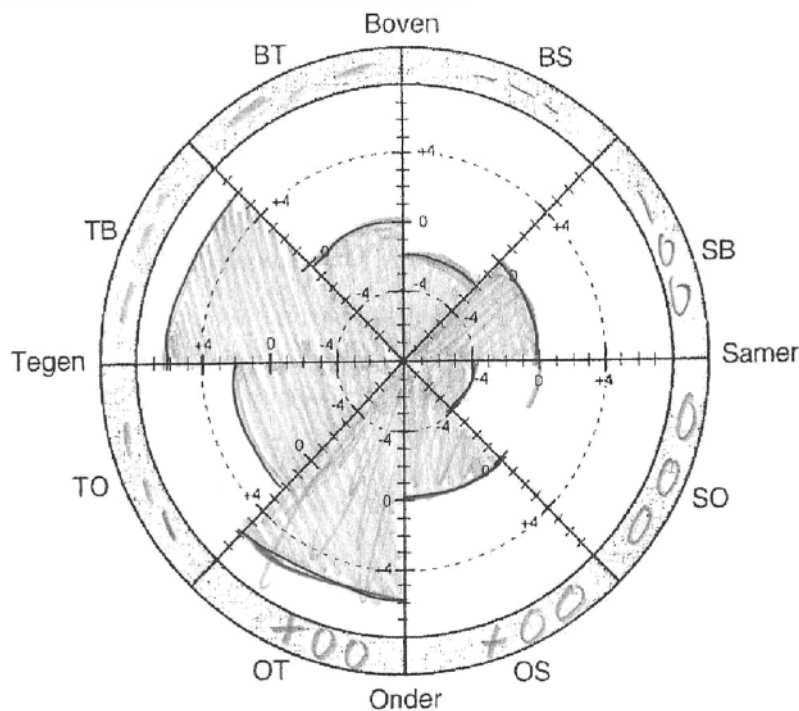
+++ ++ 0 +- +00 +0- +-+ 000 -00 --0 ---

De tekens staan voor:

- = niet of nauwelijks van toepassing
- 0 = binnen normale grenzen
- + = duidelijk van toepassing

Andere kinderen zijn bang voor dit kind: 0 0 0 +
Dit betekent dat door het omcirkelen van twee minnen een meerderheid niet of nauwelijks bang is en door het omcirkelen van één plus een minderheid wel duidelijk bang is voor dit kind.
Bij --- 0 0 0 + is de hele groep duidelijk bang voor het kind.

- | | |
|--|---------------|
| 1. Andere kinderen gaan er bij voorbaat van uit dat dit kind wel zal instemmen | --- 0 0 0 +++ |
| 2. Andere kinderen nemen een ondergeschikte houding bij dit kind aan | --- 0 0 0 +++ |
| 3. Andere kinderen nemen het initiatief bij dit kind | --- 0 0 0 +++ |
| 4. Andere kinderen zoeken het aangename gezelschap van dit kind op | --- 0 0 0 +++ |
| 5. Andere kinderen reageren geïrriteerd op dit kind | --- 0 0 0 +++ |
| 6. Andere kinderen 'vergeten' dit kind | --- 0 0 0 +++ |
| 7. Andere kinderen varen op het kompas van dit kind | --- 0 0 0 +++ |
| 8. Andere kinderen zijn bang voor dit kind | --- 0 0 0 +++ |



Kind-Groep

K. BOTS Vragenlijst S.**Mei 2010****Kind – leraar****DE 'BOTS' VRAGENLIJST VOOR HET JONGE KIND**

Naam kind : S. Beijaerts
 Ingevuld door : D. Beijaerts
 Datum : mei 2010

Onderdeel A1: relatie kind – opvoeder

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind met jou omgaat.

Met het omcirkelen van een cijfer geef je aan welke uitspraak over de interactiestijl van het kind naar jou toe van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig

- 1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

+ 1 = te veel

+ 2 = veel te veel

1. Eist van mij	-2	-1	0	+1	+2
2. Accepteert kritiek van mij	-2	-1	0	+1	+2
3. Is attent voor mij	-2	-1	0	+1	+2
4. Laat zien boos te zijn op mij	-2	-1	0	+1	+2
5. Wil van mij winnen	-2	-1	0	+1	+2
6. Stelt zich verongelijkt naar mij op	-2	-1	0	+1	+2
7. Is zorgzaam voor mij	-2	-1	0	+1	+2
8. Grenst zich af door te zwijgen naar mij	-2	-1	0	+1	+2
9. Toont ontevredenheid over mij (aan mij)	-2	-1	0	+1	+2
10. Bijt van zich af ten opzichte van mij	-2	-1	0	+1	+2
11. Organiseert en regelt voor mij	-2	-1	0	+1	+2
12. Is afwachtend naar mij	-2	-1	0	+1	+2
13. Draagt mij ideeën of oplossingen aan	-2	-1	0	+1	+2
14. Vraagt hulp aan mij met een kwetsbare houding	-2	-1	0	+1	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij mij	-2	-1	0	+1	+2
16. Houdt zich aan regels die ik gesteld heb	-2	-1	0	+1	+2

Onderdeel A2: relatie opvoeder – kind

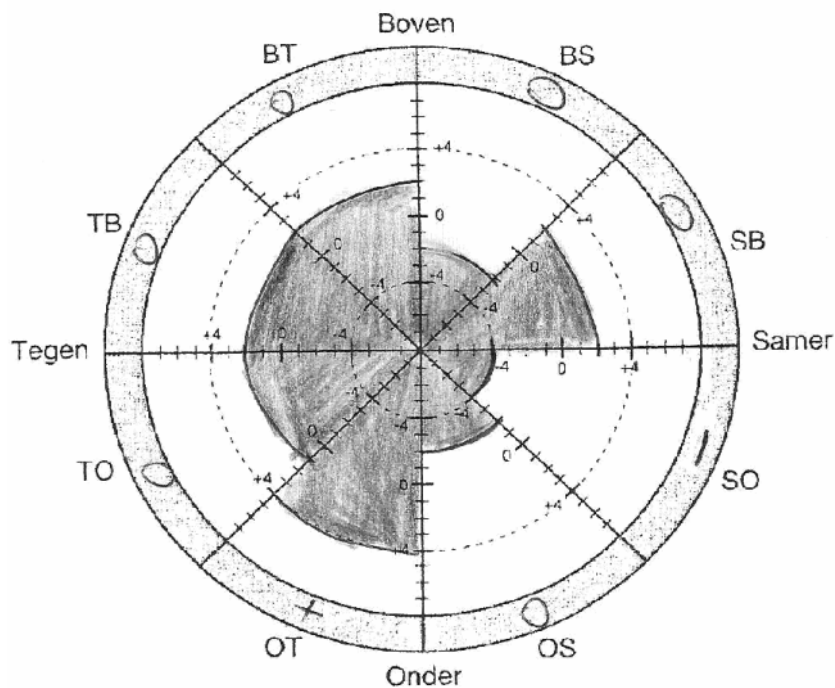
Onderstaande uitspraken hebben betrekking op wat het kind bij jou oproept, waartoe je in eerste instantie geneigd bent (het gaat er dus **niet** om of je in werkelijkheid altijd zo reageert).
 Op een 3-puntsschaal kan aangegeven worden in hoeverre de uitspraak van toepassing is, waarbij

- = nauwelijks of niet

0 = binnen normale grenzen

+ = duidelijk

1. Je neigt er toe dit kind als gemakkelijk volgend te zien	-	0	+
2. Je neigt er toe met dit kind de strijd aan te gaan	-	0	+
3. Je neigt er toe dit kind te 'bemoederen'	-	0	+
4. Je neigt er toe dit kind als een 'maatje' te zien	-	0	+
5. Je neigt er toe geïmiteerd en afwijzend te reageren op dit kind	-	0	+
6. Je neigt er toe dit kind uit de put te halen	-	0	+
7. Je neigt er toe gemakkelijk zaken aan dit kind over te laten	-	0	+
8. Je neigt er toe dit kind te straffen	-	0	+



Kind -Leraar

Kind – groep

Onderdeel B1: relatie kind – andere kinderen

Let op: onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind **omgaat met andere kinderen**.

Met een cijfer kan worden aangegeven welke uitspraak van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
- 1 = te weinig
- 0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is
- + 1 = te veel
- + 2 = veel te veel

1. Eist van andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
2. Accepteert kritiek van andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
3. Is attent voor andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
4. Laat andere kinderen zien boos te zijn op hen	-2	-1	0	+1	+2
5. "De inzet is: winnen" van andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
6. Stelt zich verongelijkt op naar andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
7. Is zorgzaam voor andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
8. Grenst zich naar andere kinderen af door te zwijgen	-2	-1	0	+1	+2
9. Toont ontevredenheid naar andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
10. Bijt van zich af t.o.v. andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
11. Organiseert en regelt voor andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
12. Is afwachtend naar andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
13. Draagt ideeën of oplossingen aan bij andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
14. Vraagt hulp aan andere kinderen met een kwetsbare opstelling	-2	-1	0	+1	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
16. Houdt zich aan de regels van de groep	-2	-1	0	+1	+2

Onderdeel B2: relatie kind – andere kinderen

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe andere kinderen met het betreffende kind omgaan.

Met het omcirkelen van onderstaande tekens kan worden aangegeven in hoeverre de uitspraak van toepassing is.

Er kan een verschil worden aangegeven in (sub)groepsreacties. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- Drie dezelfde tekens zijn omcirkeld = de hele groep reageert op de beschreven manier
- Twee dezelfde tekens zijn omcirkeld = een meerderheid van de groep reageert op de beschreven manier (en een minderheid reageert dus anders)
- Een teken omcirkeld = een minderheid uit de groep reageert op de beschreven manier.

Steeds wordt per vraag een combinatie van drie tekens als antwoord omcirkeld.

In totaal zijn er 10 combinatiemogelijkheden t.w.:

+++ ++ 0 +- - - 00 0- + - - 000 -00 --0 ---

De tekens staan voor:

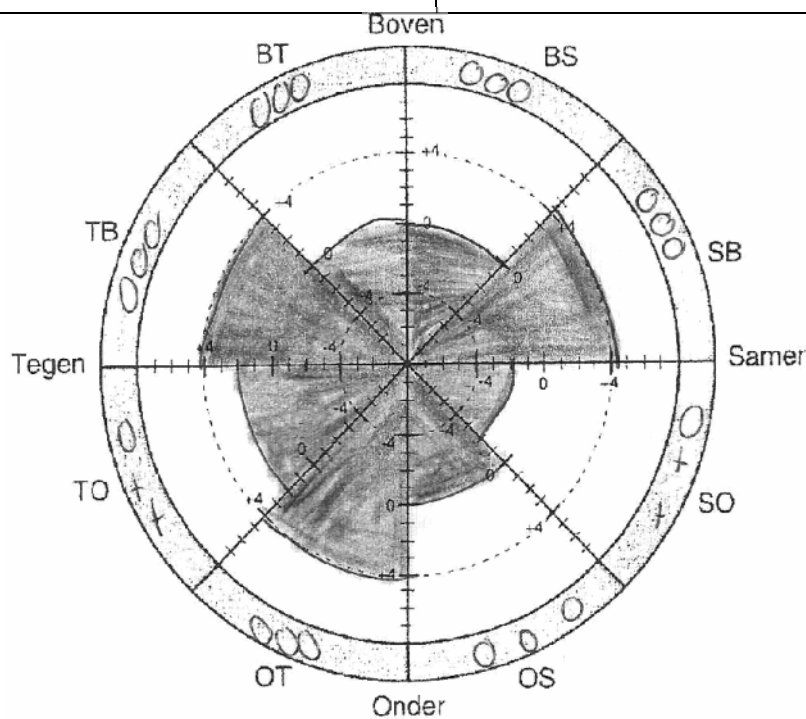
- = niet of nauwelijks van toepassing
- 0 = binnen normale grenzen
- + = duidelijk van toepassing

Anderen kinderen zijn bang voor dit kind: 000 +

Dit betekent dat door het omcirkelen van twee minnen een meerderheid niet of nauwelijks bang is en door het omcirkelen van één plus een minderheid wel duidelijk bang is voor dit kind.

Bij --- 000++ is de hele groep duidelijk bang voor het kind.

- | | |
|--|-------------|
| 1. Andere kinderen gaan er bij voorbaat van uit dat dit kind wel zal instemmen | --- 000 +++ |
| 2. Andere kinderen nemen een ondergeschikte houding bij dit kind aan | --- 000 +++ |
| 3. Andere kinderen nemen het initiatief bij dit kind | --- 000 +++ |
| 4. Andere kinderen zoeken het aangename gezelschap van dit kind op | --- 000 +++ |
| 5. Andere kinderen reageren geïrriteerd op dit kind | --- 000 +++ |
| 6. Andere kinderen 'vergeten' dit kind | --- 000 +++ |
| 7. Andere kinderen varen op het kompas van dit kind | --- 000 +++ |
| 8. Andere kinderen zijn bang voor dit kind | --- 000 +++ |



Kind-Groep

L. BOTS Vragenlijst X.**Maart 2010****Kind – leraar****DE 'BOTS' VRAGENLIJST VOOR HET JONGE KIND**

Naam kind : *X. Bejaerts*
 Ingevuld door : *D. Bejaerts*
 Datum : *mei 2010*

Onderdeel A1: relatie kind – opvoeder

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind met jou omgaat.
 Met het omcirkelen van een cijfer geef je aan welke uitspraak over de interactiestijl van het kind naar jou toe van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
 - 1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

+ 1 = te veel
 + 2 = veel te veel

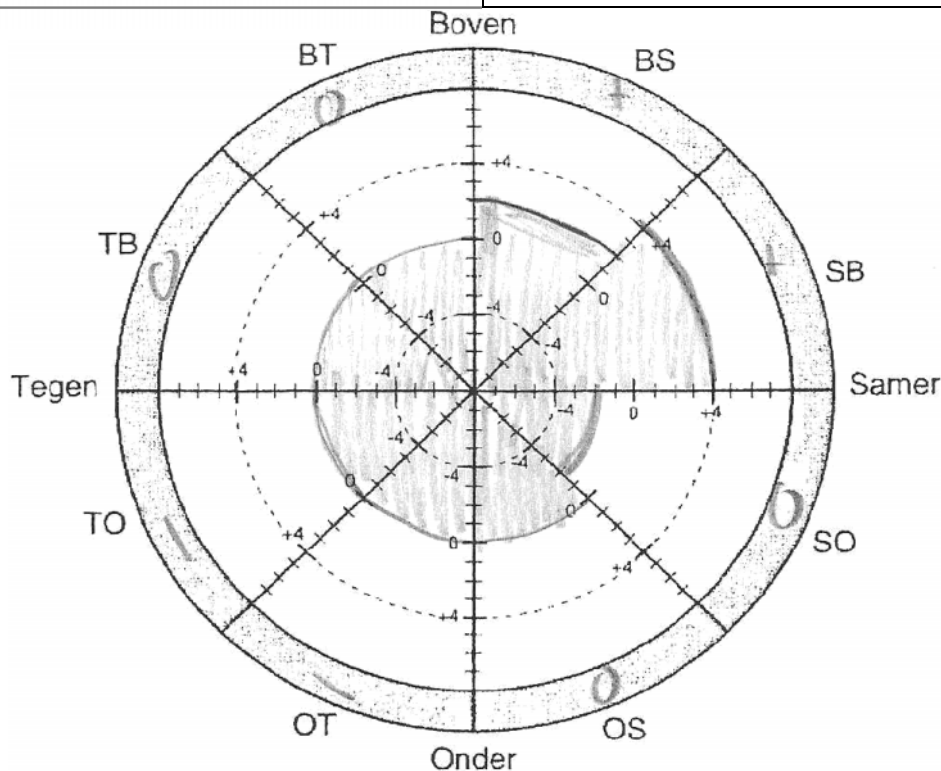
1. Eist van mij	-2	-1	0	+1	+2
2. Accepteert kritiek van mij	-2	-1	0	+1	+2
3. Is attent voor mij	-2	-1	0	+1	+2
4. Laat zien boos te zijn op mij	-2	-1	0	+1	+2
5. Wil van mij winnen	-2	-1	0	+1	+2
6. Stelt zich verongelijkt naar mij op	-2	-1	0	+1	+2
7. Is zorgzaam voor mij	-2	-1	0	+1	+2
8. Grenst zich af door te zwijgen naar mij	-2	-1	0	+1	+2
9. Toont ontevredenheid over mij (aan mij)	-2	-1	0	+1	+2
10. Bijt van zich af ten opzichte van mij	-2	-1	0	+1	+2
11. Organiseert en regelt voor mij	-2	-1	0	+1	+2
12. Is afwachtend naar mij	-2	-1	0	+1	+2
13. Draagt mij ideeën of oplossingen aan	-2	-1	0	+1	+2
14. Vraagt hulp aan mij met een kwetsbare houding	-2	-1	0	+1	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij mij	-2	-1	0	+1	+2
16. Houdt zich aan regels die ik gesteld heb	-2	-1	0	+1	+2

Onderdeel A2: relatie opvoeder – kind

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op wat het kind bij jou oproept, waartoe je in eerste instantie geneigd bent (het gaat er dus niet om of je in werkelijkheid altijd zo reageert).
 Op een 3-puntsschaal kan aangegeven worden in hoeverre de uitspraak van toepassing is, waarbij:

- = nauwelijks of niet
 0 = binnen normale grenzen
 + = duidelijk

1. Je neigt er toe dit kind als gemakkelijk volgend te zien - 0 +
2. Je neigt er toe met dit kind de strijd aan te gaan - 0 +
3. Je neigt er toe dit kind te 'bemoederen' - 0 +
4. Je neigt er toe dit kind als een 'maatje' te zien - 0 +
5. Je neigt er toe geïrriteerd en afwijzend te reageren op dit kind - 0 +
6. Je neigt er toe dit kind uit de put te halen - 0 +
7. Je neigt er toe gemakkelijk zaken aan dit kind over te laten - 0 +
8. Je neigt er toe dit kind te straffen - 0 +



Kind -Leraar

Kind – groep

Onderdeel B1: relatie kind – andere kinderen

Let op: onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind **omgaat met andere kinderen**.

Met een cijfer kan worden aangegeven welke uitspraak van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
- 1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

- + 1 = te veel
- + 2 = veel te veel

1. Eist van andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
2. Accepteert kritiek van andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
3. Is attent voor andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
4. Laat andere kinderen zien boos te zijn op hen	-2	-1	0	+1	+2
5. "De inzet is: winnen" van andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
6. Stelt zich verongelijkt op naar andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
7. Is zorgzaam voor andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
8. Grenst zich naar andere kinderen af door te zwijgen	-2	-1	0	+1	+2
9. Toont ontevredenheid naar andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
10. Bijt van zich af t.o.v. andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
11. Organiseert en regelt voor andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
12. Is afwachtend naar andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
13. Draagt ideeën of oplossingen aan bij andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
14. Vraagt hulp aan andere kinderen met een kwetsbare opstelling	-2	-1	0	+1	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij andere kinderen	-2	-1	0	+1	+2
16. Houdt zich aan de regels van de groep	-2	-1	0	+1	+2

Onderdeel B2: relatie kind – andere kinderen

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe andere kinderen met het betreffende kind omgaan.

Met het omcirkelen van onderstaande tekens kan worden aangegeven in hoeverre de uitspraak van toepassing is.

Er kan een verschil worden aangegeven in (sub)groepsreacties. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- Drie dezelfde tekens zijn omcirkeld = de hele groep reageert op de beschreven manier
- Twee dezelfde tekens zijn omcirkeld = een meerderheid van de groep reageert op de beschreven manier (en een minderheid reageert dus anders)
- Een token omcirkeld = een minderheid uit de groep reageert op de beschreven manier.

Steeds wordt per vraag een combinatie van drie tekens als antwoord omcirkeld.

In totaal zijn er 10 combinatiemogelijkheden t.w.:

+++ ++ 0 +- - +0 +0 - - - 000 -00 --0 ---

De tekens staan voor:

- = niet of nauwelijks van toepassing

0 = binnen normale grenzen

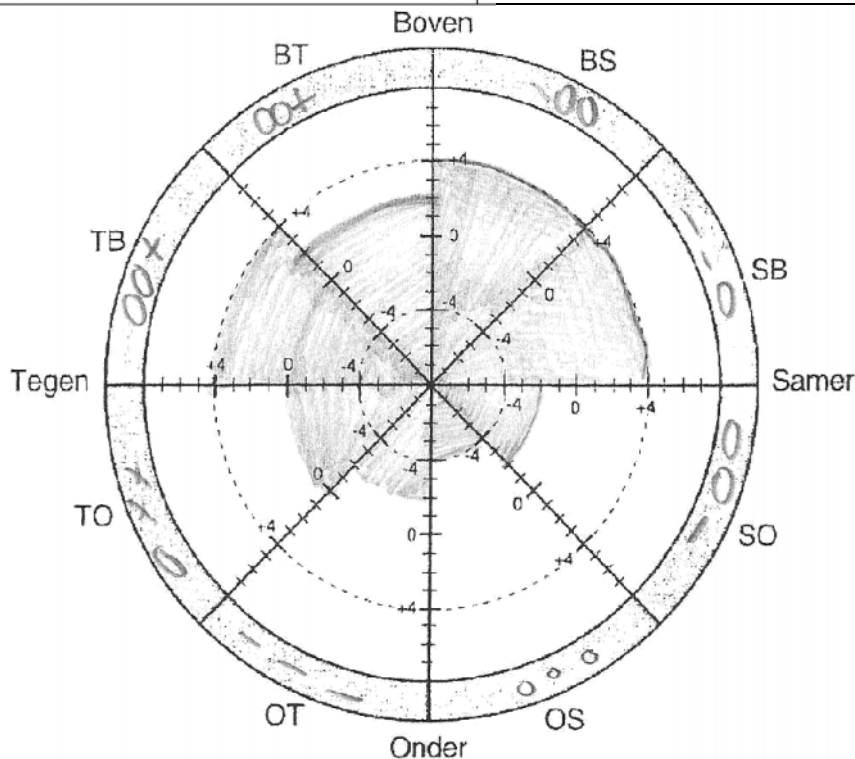
+ = duidelijk van toepassing

Andere kinderen zijn bang voor dit kind: **000** **+**

Dit betekent dat door het omcirkelen van twee minnen een meerderheid niet of nauwelijks bang is en door het omcirkelen van één plus een minderheid wel duidelijk bang is voor dit kind.

Bij --- 000 **++** is de hele groep duidelijk bang voor het kind.

- Andere kinderen gaan er bij voorbaat van uit dat dit kind wel zal instemmen --- **000** +++
- Andere kinderen nemen een ondergeschikte houding bij dit kind aan --- **000** +++
- Andere kinderen nemen het initiatief bij dit kind --- **000** +++
- Andere kinderen zoeken het aangename gezelschap van dit kind op - **000** +++
- Andere kinderen reageren geïrriteerd op dit kind --- **000** **+**+
- Andere kinderen 'vergeten' dit kind **---** **000** +++
- Andere kinderen varen op het kompas van dit kind - **000** +++
- Andere kinderen zijn bang voor dit kind --- **000** **++**



Kind-Groep

M. BOTS Vragenlijst X.**Mei 2010****Kind – leraar****DE 'BOTS' VRAGENLIJST VOOR HET JONGE KIND**

Naam kind : X.
 Ingevuld door : Begaerts D.
 Datum : mei 2010.

Onderdeel A1: relatie kind – opvoeder

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind met jou omgaat.
 Met het omcirkelen van een cijfer geef je aan welke uitspraak over de interactiestijl van het kind naar jou toe van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
 - 1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

+ 1 = te veel
 + 2 = veel te veel

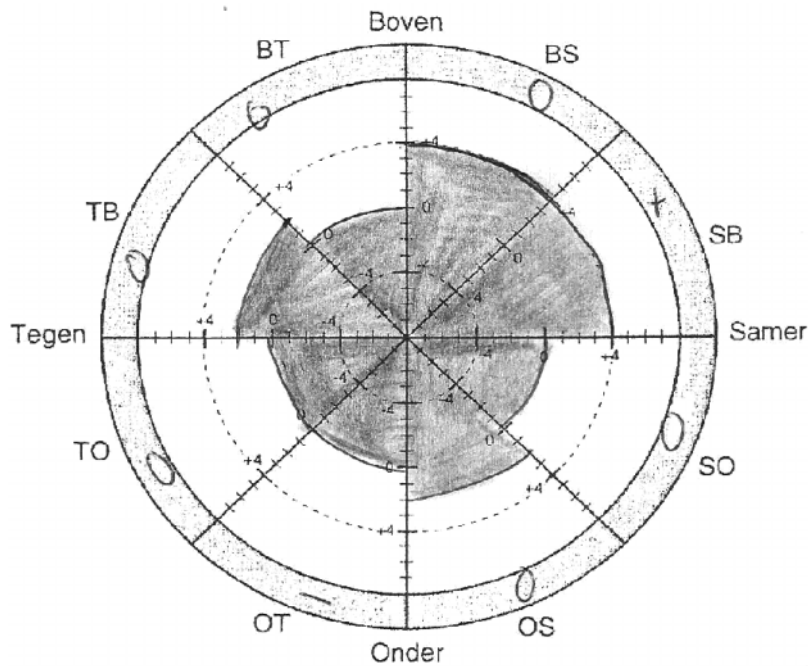
1. Eist van mij	-2	-1	0	+1	+2
2. Accepteert kritiek van mij	-2	-1	0	+1	+2
3. Is attent voor mij	-2	-1	0	+1	+2
4. Laat zien boos te zijn op mij	-2	-1	0	+1	+2
5. Wil van mij winnen	-2	-1	0	+1	+2
6. Stelt zich verongelikt naar mij op	-2	-1	0	+1	+2
7. Is zorgzaam voor mij	-2	-1	0	+1	+2
8. Grenst zich af door te zwijgen naar mij	-2	-1	0	+1	+2
9. Toont ontevredenheid over mij (aan mij)	-2	-1	0	+1	+2
10. Bijt van zich af ten opzichte van mij	-2	-1	0	+1	+2
11. Organiseert en regelt voor mij	-2	-1	0	+1	+2
12. Is afwachtend naar mij	-2	-1	0	+1	+2
13. Draagt mij ideeën of oplossingen aan	-2	-1	0	+1	+2
14. Vraagt hulp aan mij met een kwetsbare houding	-2	-1	0	+1	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij mij	-2	-1	0	+1	+2
16. Houdt zich aan regels die ik gesteld heb	-2	-1	0	+1	+2

Onderdeel A2: relatie opvoeder – kind

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op wat het kind bij jou oproept, waartoe je in eerste instantie geneigd bent (het gaat er dus niet om of je in werkelijkheid altijd zo reageert).
 Op een 3-puntsschaal kan aangegeven worden in hoeverre de uitspraak van toepassing is, waarbij

- = nauwelijks of niet
 0 = binnen normale grenzen
 + = duidelijk

- Je neigt er toe dit kind als gemakkelijk volgend te zien - 0 +
- Je neigt er toe met dit kind de strijd aan te gaan - 0 +
- Je neigt er toe dit kind te 'bemoederen' - 0 +
- Je neigt er toe dit kind als een 'maatje' te zien - 0 +
- Je neigt er toe geïrriteerd en afwijzend te reageren op dit kind - 0 +
- Je neigt er toe dit kind uit de put te halen - 0 +
- Je neigt er toe gemakkelijk zaken aan dit kind over te laten - 0 +
- Je neigt er toe dit kind te straffen - 0 +



Kind-Leraar

Kind – groep

Onderdeel B1: relatie kind – andere kinderen

Let op: onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind **omgaat met andere kinderen**.

Met een cijfer kan worden aangegeven welke uitspraak van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
- 1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

- + 1 = te veel
- + 2 = veel te veel

1. Eist van andere kinderen	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
2. Accepteert kritiek van andere kinderen	-2	-1	<u>0</u>	+1	+2
3. Is attent voor andere kinderen	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
4. Laat andere kinderen zien boos te zijn op hen	-2	-1	<u>0</u>	+1	+2
5. "De inzet is: winnen" van andere kinderen	-2	-1	<u>0</u>	+1	+2
6. Stelt zich verongelijkt op naar andere kinderen	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
7. Is zorgzaam voor andere kinderen	-2	-1	<u>0</u>	<u>+1</u>	+2
8. Grenst zich naar andere kinderen af door te zwijgen	-2	-1	<u>0</u>	+1	+2
9. Toont ontevredenheid naar andere kinderen	-2	-1	<u>0</u>	+1	+2
10. Bijt van zich af t.o.v. andere kinderen	-2	-1	<u>0</u>	+1	+2
11. Organiseert en regelt voor andere kinderen	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
12. Is afwachtend naar andere kinderen	-2	<u>-1</u>	0	+1	+2
13. Draagt ideeën of oplossingen aan bij andere kinderen	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
14. Vraagt hulp aan andere kinderen met een kwetsbare opstelling	-2	-1	<u>0</u>	+1	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij andere kinderen	-2	-1	<u>0</u>	+1	+2
16. Houdt zich aan de regels van de groep	-2	<u>-1</u>	0	+1	+2

Onderdeel B2: relatie kind – andere kinderen

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe andere kinderen met het betreffende kind omgaan.
Met het omcirkelen van onderstaande tekens kan worden aangegeven in hoeverre de uitspraak van toepassing is.
Er kan een verschil worden aangegeven in (sub)groepsreacties. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- Drie dezelfde tekens zijn omcirkeld = de hele groep reageert op de beschreven manier
- Twee dezelfde tekens zijn omcirkeld = een meerderheid van de groep reageert op de beschreven manier (en een minderheid reageert dus anders)
- Een teken omcirkeld = een minderheid uit de groep reageert op de beschreven manier.

Steeds wordt per vraag een combinatie van drie tekens als antwoord omcirkeld.

In totaal zijn er 10 combinatiemogelijkheden t.w.:

+++ ++ 0 +- - +00 +0- +- - 000 -00 --0 ---

De tekens staan voor:

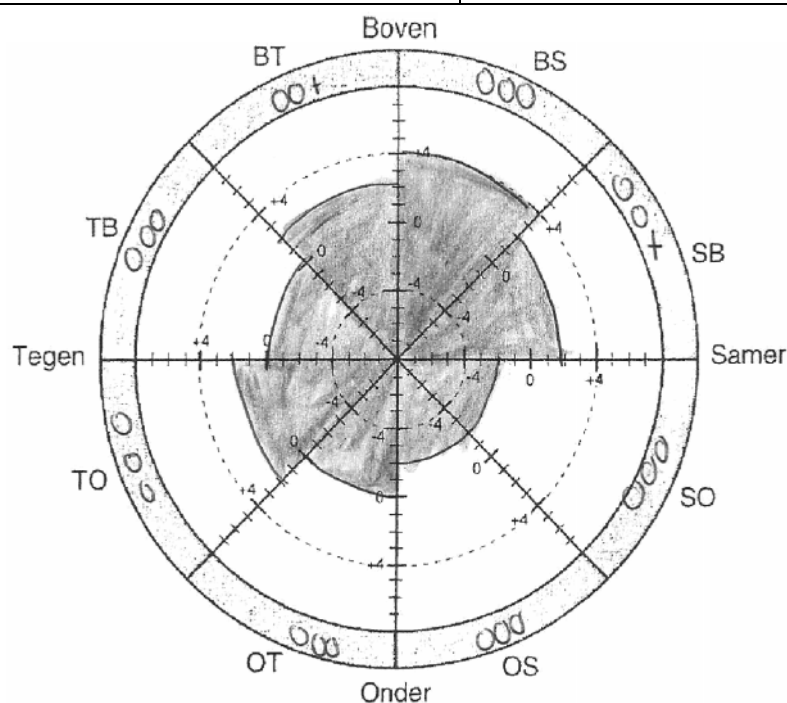
- = niet of nauwelijks van toepassing
- 0 = binnen normale grenzen
- + = duidelijk van toepassing

Andere kinderen zijn bang voor dit kind: 0 0 0 +

Dit betekent dat door het omcirkelen van twee minnen een meerderheid niet of nauwelijks bang is en door het omcirkelen van één plus een minderheid wel duidelijk bang is voor dit kind.

Bij --- 0 0 0 + is de hele groep duidelijk bang voor het kind.

- | | | | |
|--|-----|----------------------------|-----|
| 1. Andere kinderen gaan er bij voorbaat van uit dat dit kind wel zal instemmen | --- | <u>0</u> <u>0</u> <u>0</u> | +++ |
| 2. Andere kinderen nemen een ondergeschikte houding bij dit kind aan | --- | <u>0</u> <u>0</u> <u>0</u> | +++ |
| 3. Andere kinderen nemen het initiatief bij dit kind | --- | <u>0</u> <u>0</u> <u>0</u> | +++ |
| 4. Andere kinderen zoeken het aangename gezelschap van dit kind op | --- | <u>0</u> <u>0</u> <u>0</u> | +++ |
| 5. Andere kinderen reageren geïrriteerd op dit kind | --- | <u>0</u> <u>0</u> <u>0</u> | +++ |
| 6. Andere kinderen 'vergeten' dit kind | --- | <u>0</u> <u>0</u> <u>0</u> | +++ |
| 7. Andere kinderen varen op het kompas van dit kind | --- | <u>0</u> <u>0</u> <u>0</u> | +++ |
| 8. Andere kinderen zijn bang voor dit kind | --- | <u>0</u> <u>0</u> <u>0</u> | +++ |



Kind-Groep

N. BOTS Vragenlijst Q.**Maart 2010****Kind – leraar****DE 'BOTS' VRAGENLIJST VOOR HET JONGE KIND**

Naam kind : *Q*
 Ingevuld door : *D. Beijaerts*
 Datum : *maart 2010*

Onderdeel A1: relatie kind – opvoeder

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind met jou omgaat.
 Met het omcirkelen van een cijfer geef je aan welke uitspraak over de Interactiestijl van het kind naar jou toe van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
 - 1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

+ 1 = te veel
 + 2 = veel te veel

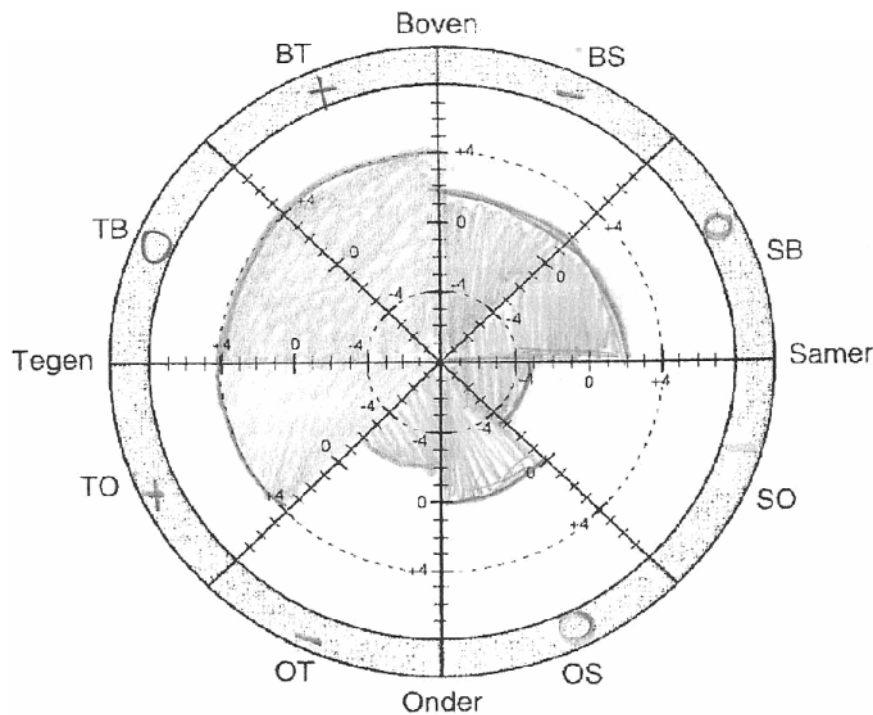
1. Eist van mij	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
2. Accepteert kritiek van mij	-2	<u>-1</u>	0	+1	+2
3. Is attent voor mij	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
4. Laat zien boos te zijn op mij	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
5. Wil van mij winnen	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
6. Stelt zich verongelijkt naar mij op	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
7. Is zorgzaam voor mij	-2	-1	<u>0</u>	+1	+2
8. Grenst zich af door te zwijgen naar mij	-2	-1	<u>0</u>	+1	+2
9. Toont ontevredenheid over mij (aan mij)	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
10. Bijt van zich af ten opzichte van mij	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
11. Organiseert en regelt voor mij	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
12. Is afwachtend naar mij	-2	<u>-1</u>	0	+1	+2
13. Draagt mij ideeën of oplossingen aan	-2	-1	<u>0</u>	+1	+2
14. Vraagt hulp aan mij met een kwetsbare houding	-2	-1	0	<u>+1</u>	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij mij	-2	<u>-1</u>	0	+1	+2
16. Houdt zich aan regels die ik gesteld heb	-2	<u>-1</u>	0	+1	+2

Onderdeel A2: relatie opvoeder – kind

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op wat het kind bij jou oproept, waartoe je in eerste instantie geneigd bent (het gaat er dus **niet** om of je in werkelijkheid altijd zo reageert).
 Op een 3-puntsschaal kan aangegeven worden in hoeverre de uitspraak van toepassing is, waarbij:

- = nauwelijks of niet
 0 = binnen normale grenzen
 + = duidelijk

1. Je neigt er toe dit kind als gemakkelijk volgend te zien	-	0	+
2. Je neigt er toe met dit kind de strijd aan te gaan	-	0	<u>+</u>
3. Je neigt er toe dit kind te 'bemoederen'	-	<u>0</u>	+
4. Je neigt er toe dit kind als een 'maatje' te zien	-	<u>0</u>	+
5. Je neigt er toe geïrriteerd en afwijzend te reageren op dit kind	-	0	<u>+</u>
6. Je neigt er toe dit kind uit de put te halen	<u>-</u>	0	+
7. Je neigt er toe gemakkelijk zaken aan dit kind over te laten	<u>-</u>	0	+
8. Je neigt er toe dit kind te straffen	-	<u>0</u>	+



Kind-Leraar

Kind – groep

Onderdeel B1: relatie kind – andere kinderen

Let op: onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind **omgaat met andere kinderen**.

Met een cijfer kan worden aangegeven welke uitspraak van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
- 1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

- + 1 = te veel
- + 2 = veel te veel

1. Eist van andere kinderen	-2	-1	0	+1	(+2)
2. Accepteert kritiek van andere kinderen	(-2)	-1	0	+1	+2
3. Is attent voor andere kinderen	-2	-1	(0)	+1	+2
4. Laat andere kinderen zien boos te zijn op hen	-2	-1	0	+1	(+2)
5. "De inzet is: winnen" van andere kinderen	-2	-1	0	+1	(+2)
6. Stelt zich verongelijkt op naar andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	+2
7. Is zorgzaam voor andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	+2
8. Grenst zich naar andere kinderen af door te zwijgen	-2	-1	(0)	+1	+2
9. Toont ontevredenheid naar andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	+2
10. Blijft van zich af t.o.v. andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	+2
11. Organiseert en regelt voor andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	+2
12. Is afwachting naar andere kinderen	-2	(-1)	0	+1	+2
13. Draagt ideeën of oplossingen aan bij andere kinderen	-2	-1	0	+1	(+2)
14. Vraagt hulp aan andere kinderen met een kwetsbare opstelling	-2	(-1)	0	+1	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij andere kinderen	-2	(-1)	(0)	+1	+2
16. Houdt zich aan de regels van de groep	-2	(-1)	0	+1	+2

Onderdeel B2: relatie kind – andere kinderen

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe andere kinderen met het betreffende kind omgaan.

Met het omcirkelen van onderstaande tekens kan worden aangegeven in hoeverre de uitspraak van toepassing is.

Er kan een verschil worden aangegeven in (sub)groepsreacties. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- Drie dezelfde tekens zijn omcirkeld = de hele groep reageert op de beschreven manier
- Twee dezelfde tekens zijn omcirkeld = een meerderheid van de groep reageert op de beschreven manier (en een minderheid reageert dus anders)
- Een teken omcirkeld = een minderheid uit de groep reageert op de beschreven manier.

Steeds wordt per vraag een combinatie van drie tekens als antwoord omcirkeld.

In totaal zijn er 10 combinatiemogelijkheden t.w.:

+++ ++ 0 ++ - +00 +0- +-- 000 -00 --0 ---

De tekens staan voor:

- = niet of nauwelijks van toepassing

0 = binnen normale grenzen

+ = duidelijk van toepassing

Andere kinderen zijn bang voor dit kind: 000 (+) +

Dit betekent dat door het omcirkelen van twee minnen een meerderheid niet of nauwelijks bang is en

door het omcirkelen van één plus een minderheid wel duidelijk bang is voor dit kind.

Bij --- 0 00 (+) + is de hele groep duidelijk bang voor het kind.

- Andere kinderen gaan er bij voorbaat van uit dat dit kind wel zal instemmen
- Andere kinderen nemen een ondergeschikte houding bij dit kind aan
- Andere kinderen nemen het initiatief bij dit kind
- Andere kinderen zoeken het aangename gezelschap van dit kind op
- Andere kinderen reageren geïrriteerd op dit kind
- Andere kinderen 'vergeten' dit kind
- Andere kinderen varen op het kompas van dit kind
- Andere kinderen zijn bang voor dit kind

(0)00 ++ +

--- 00(0)++ +

(-)000 ++ +

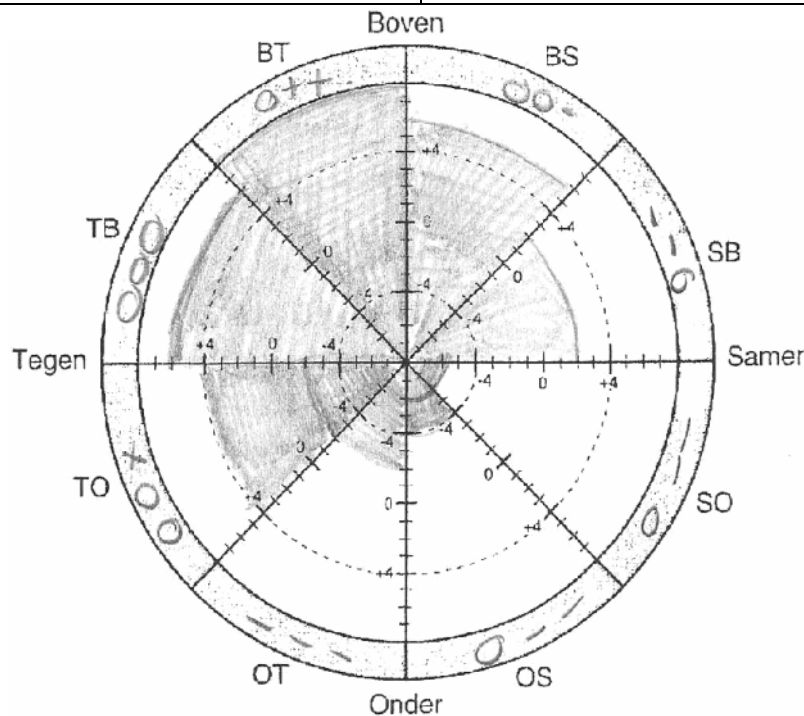
(-)000 ++ +

--- 0(0)0 ++ +

(---)000 ++ +

--- 0(0)0 ++ +

--- (000) ++ +



Kind-Groep

O. BOTS Vragenlijst Q.**Mei 2010****Kind – leraar****DE 'BOTS' VRAGENLIJST VOOR HET JONGE KIND**

Naam kind : *D. Beijaerts*
 Ingevuld door : *D. Beijaerts*
 Datum : *mei 2010*

Onderdeel A1: relatie kind – opvoeder

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind met jou omgaat. Met het omcirkelen van een cijfer geef je aan welke uitspraak over de interactiviteit van het kind naar jou toe van toepassing is, waarbij:

-2 = veel te weinig
 -1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

+1 = te veel
 +2 = veel te veel

1. Eist van mij	-2	-1	0	+1	+2
2. Accepteert knuffel van mij	-2	-1	0	+1	+2
3. Is attent voor mij	-2	-1	0	+1	+2
4. Laat zien boos te zijn op mij	-2	-1	0	+1	+2
5. Wil van mij winnen	-2	-1	0	+1	+2
6. Stelt zich vrolijk naar mij op	-2	-1	0	+1	+2
7. Is zorgzaam voor mij	-2	-1	0	+1	+2
8. Grenst zich af door te zwijgen naar mij	-2	-1	0	+1	+2
9. Toont ontevredenheid over mij (aan mij)	-2	-1	0	+1	+2
10. Blijft van zich af ten opzichte van mij	-2	-1	0	+1	+2
11. Organiseert en regelt voor mij	-2	-1	0	+1	+2
12. Is afwachting naar mij	-2	-1	0	+1	+2
13. Draagt mij ideeën of oplossingen aan	-2	-1	0	+1	+2
14. Vraagt hulp aan mij met een kwetsbare houding	-2	-1	0	+1	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij mij	-2	-1	0	+1	+2
16. Houdt zich aan regels die ik gesteld heb	-2	-1	0	+1	+2

Onderdeel A2: relatie opvoeder – kind

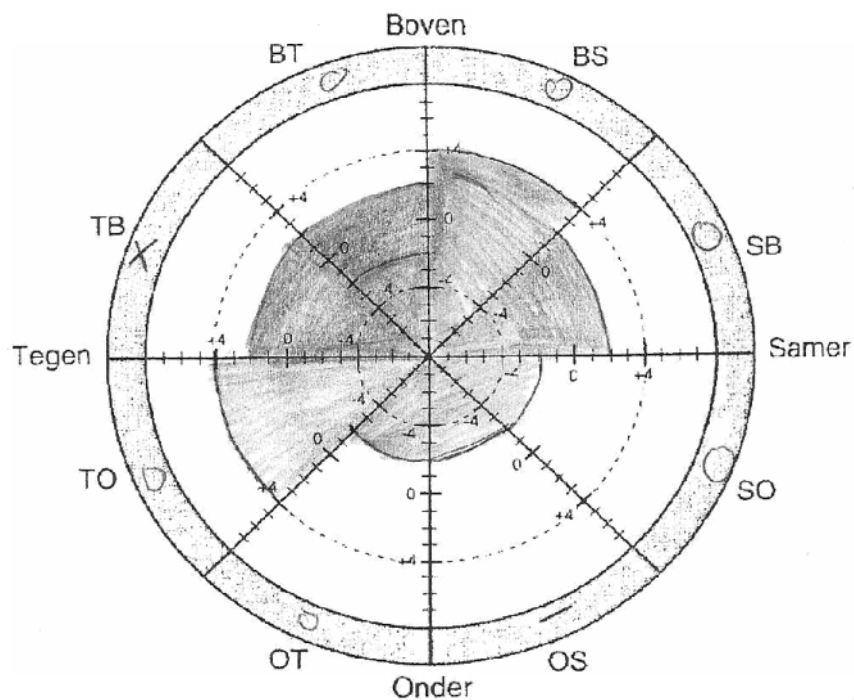
Onderstaande uitspraken hebben betrekking op wat het kind bij jou oproept, waartoe je in eerste instantie geneigd bent (het gaat er dus **niet** om of je in werkelijkheid altijd zo reageert). Op een 3-puntsschaal kan aangegeven worden in hoeverre de uitspraak van toepassing is, waarbij

- = nauwelijks of niet

0 = binnen normale grenzen

+ = duidelijk

- Je neigt er toe dit kind als gemakkelijk volgend te zien - 0 +
- Je neigt er toe met dit kind de strijd aan te gaan - 0 +
- Je neigt er toe dit kind te 'bemoederen' - 0 +
- Je neigt er toe dit kind als een 'maatje' te zien - 0 +
- Je neigt er toe geïrriteerd en afwijzend te reageren op dit kind - 0 +
- Je neigt er toe dit kind uit de put te halen - 0 +
- Je neigt er toe gemakkelijk zaken aan dit kind over te laten - 0 +
- Je neigt er toe dit kind te straffen - 0 +



Kind - Leraar

Kind – groep

Onderdeel B1: relatie kind – andere kinderen

Let op: onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe het betreffende kind **omgaat met andere kinderen**.

Met een cijfer kan worden aangegeven welke uitspraak van toepassing is, waarbij:

- 2 = veel te weinig
- 1 = te weinig

0 = normaal, komt voor in situaties waar dat nodig is

- + 1 = te veel
- + 2 = veel te veel

1. Eist van andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	+2
2. Accepteert kritiek van andere kinderen	-2	(-1)	0	+1	+2
3. Is attent voor andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	+2
4. Laat andere kinderen zien boos te zijn op hen	-2	-1	0	(+1)	+2
5. "De inzet is: winnen" van andere kinderen	-2	-1	(0)	(+1)	+2
6. Stelt zich verongelijkt op naar andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	+2
7. Is zorgzaam voor andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	+2
8. Grenst zich naar andere kinderen af door te zwijgen	-2	(-1)	0	+1	+2
9. Toont ontevredenheid naar andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	+2
10. Blijft van zich af t.o.v. andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	+2
11. Organiseert en regelt voor andere kinderen	-2	-1	(0)	(+1)	+2
12. Is afwachtend naar andere kinderen	-2	(-1)	0	+1	+2
13. Draagt ideeën of oplossingen aan bij andere kinderen	-2	-1	0	(+1)	+2
14. Vraagt hulp aan andere kinderen met een kwetsbare opstelling	-2	-1	0	(+1)	+2
15. Kijkt de kat uit de boom bij andere kinderen	-2	(-1)	0	+1	+2
16. Houdt zich aan de regels van de groep	-2	(-1)	0	+1	+2

Onderdeel B2: relatie kind – andere kinderen

Onderstaande uitspraken hebben betrekking op hoe andere kinderen met het betreffende kind omgaan.

Met het omcirkelen van onderstaande tekens kan worden aangegeven in hoeverre de uitspraak van toepassing is.

Er kan een verschil worden aangegeven in (sub)groepsreacties. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- Drie dezelfde tekens zijn omcirkeld = de hele groep reageert op de beschreven manier
- Twee dezelfde tekens zijn omcirkeld = een meerderheid van de groep reageert op de beschreven manier (en een minderheid reageert dus anders)
- Een teken omcirkeld = een minderheid uit de groep reageert op de beschreven manier.

Steeds wordt per vraag een combinatie van drie tekens als antwoord omcirkeld.

In totaal zijn er 10 combinatiemogelijkheden t.w.:

+++ ++ 0 +- - +00 +0- +- - 000 -00 --0 ---

De tekens staan voor:

- = niet of nauwelijks van toepassing
- 0 = binnen normale grenzen
- + = duidelijk van toepassing

Andere kinderen zijn bang voor dit kind: 000 (+) +

Dit betekent dat door het omcirkelen van twee minnen een meerderheid niet of nauwelijks bang is en door het omcirkelen van één plus een minderheid wel duidelijk bang is voor dit kind.

Bij --- 0 0 0 (+) (+) is de hele groep duidelijk bang voor het kind.

1. Andere kinderen gaan er bij voorbaat van uit dat dit kind wel zal instemmen
2. Andere kinderen nemen een ondergeschikte houding bij dit kind aan
3. Andere kinderen nemen het initiatief bij dit kind
4. Andere kinderen zoeken het aangename gezelschap van dit kind op
5. Andere kinderen reageren geïrriteerd op dit kind
6. Andere kinderen 'vergeten' dit kind
7. Andere kinderen varen op het kompas van dit kind
8. Andere kinderen zijn bang voor dit kind

--- 000 +++

--- 000 +++

--- 000 +++

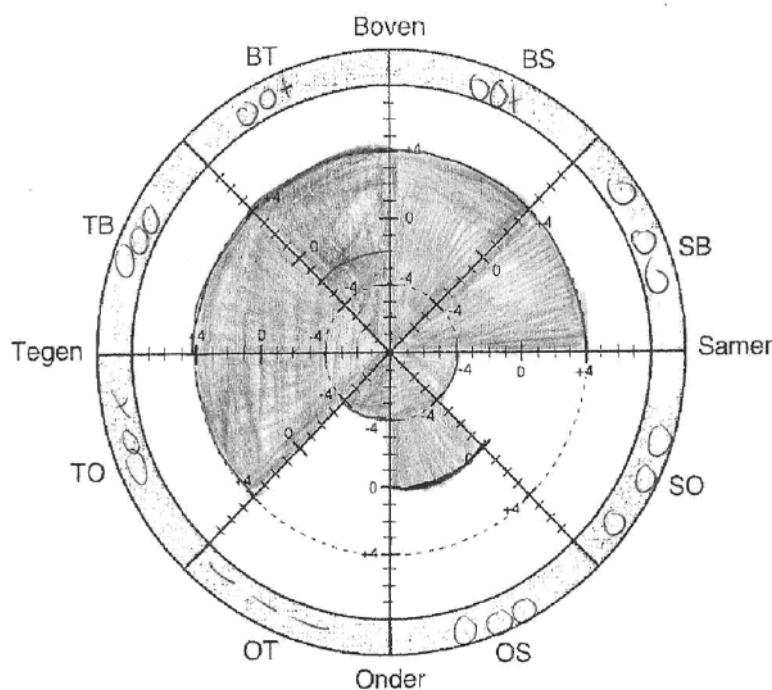
--- 000 +++

--- 000 +++

--- 000 +++

--- 000 +++

--- 000 +++



Kind-Groep

P. Vragen oplossingsgericht gesprek

Welke poppie kan je al heel goed zijn? Wanneer?

Welke Poppie zou je nog willen oefenen?

Bij welke Poppie denk je dat het gaat lukken?

Wat zou er anders zijn als je dat beter kan?

Als je kijkt naar die Poppie, hoe goed kan je dat nu al? Ik ga dit met blokjes doen. Ik leg tien blokjes weg. Als je ze alle tien hebt, kan je deze Poppie altijd gebruiken als het nodig is.

Hoeveel blokjes heb jij dan?

Wat zouden we kunnen oefenen om het volgende blokje te halen?

Hoe gaan we dat laten zien? Wil je een poster maken, wil je een boekje maken?

Q. Vragenlijst Kids' Skills H

Enquête over het werken met Kids Skills in je eigen groep.

1.	Op welke manier biedt je de kinderen het werken aan een vaardigheid aan? Ik doe dit in een individueel gesprek met de kleuter, tot nu toe in een aparte, rustige ruimte. De eerste keer dit schooljaar heb ik dit gedaan met het meisje binnen mijn onderzoek. In een oplossingsgericht gesprek probeerde ik haar zelf een vaardigheid te laten verwoorden. Dit ging niet, dus heb ik hierop aangestuurd.
2.	Hoeveel stappen gebruik je bij de kleuters? Ik gebruik 7 stappen. Het benoemen van de vaardigheid, het benoemen van het nut hiervan voor jezelf en voor de klasgenoten. De naam van de vaardigheid, de totum, de supporters kiezen en vragen, hoe en wanneer gaan we de vaardigheid oefenen? En welk feestje wil je vieren als het lukt?
3.	Welke uitvoeringsvorm gebruik je en waarom juist deze? Ik maak met de kleuters een poster. Dit had ik vorig jaar ook met een jongen gedaan en dit was duidelijk zichtbaar voor iedereen en toegankelijk om b.v. stickers op te plakken. Dit jaar heb ik dus ook gekozen voor posters. Dit doe ik op een halve A1, de kleuter mag zelf een kleur kiezen. Daarna gaan we achter de computer zitten en via google zoeken we leuke plaatjes voor de vaardigheid, de naam en de totum. Het kind kiest alles. Voor M hebben we 2 rijtjes hokjes getekend zodat ze 20 stickers kon plakken. Voor haar tweede vaardigheid hebben we 20 kleine vouwblaadjes opgeplakt. Ze is nu 10 x, 10 x aan het glijden met steeds een andere kleuter. Een vaardigheid : Ik kan samen spelen en de spelregels uitleggen. C heeft zelf haar vaardigheid aangegeven: Ik wil in de klas harder leren praten. Haar vaardigheid heet Mega Mindy en ze heeft een wolf als totum omdat hij hard kan brullen. Ze wil haar feestje vieren door buiten te tekenen.
4.	Wat vindt je het meest positieve van het werken met Kids Skills bij kleuters? Dat de kleuter er zelf zo bij betrokken is. M kon het niet zelf verwoorden, maar werd er wel enthousiast van toen ik het voorstelde. Zij was een voorbeeld voor de groep. Daarna zijn er nog 4 kinderen gekomen met een poster . Twee kleuters zelfs voor een vaardigheid voor thuis. E wil graag in haar eigen bed slapen en D wil als een zonnetje naar school komen. Het is een positieve gebeurtenis. De supporters helpen mee en krijgen ook complimenten. Het werkt door naar de hele groepssfeer.

	De kinderen hun zelfbeeld en vertrouwen groeien. We letten niet op problemen, maar kijken naar wat goed gaat.
5.	Wat zijn je positieve ervaringen? Heb je het gevoel dat je er goed mee bezig bent? Mijn positieve ervaringen staan eigenlijk hierboven al beschreven. Met het ene kind loopt het beter dan het andere. Het ene kind is er intensiever bij betrokken, denkt zelf aan het oefenen iedere dag, het andere kind denkt er niet aan. Binnen je gewone programma moet je er zelf ook alert op zijn en niet vergeten en dat overkomt mij dus wel. Het feestje vieren is geweldig leuk, zeker omdat heel de groep ervan mee geniet.
6.	Wat zijn minder positieve ervaringen? De begeleiding van de constante betrokkenheid en intensiteit waarmee het kind aan de vaardigheid wil werken. Moet je dit zelf blijven enthousiasmeren of dan gewoon zo laten en denken, het kind is er toch niet aan toe of kan zich er nog niet op richten. De betrokkenheid van de supporters is op deze manier alleen erbij staan en aanmoedigen. Dit vergeten we dus wel. In een boek kunnen de supporters meer betrokken zijn door tekeningen en foto's b.v.
7.	Op welke manier laat je de kleuter de vaardigheid oefenen en hoe vaak? Dat ligt aan de vaardigheid. We hebben er een aantal gehad in de kring en dan gaf ik van te voren aan dat er binnen die activiteit geoefend werd. De ketting met de totem is dan een handig hulpmiddel voor het kind en de juf. Ook voor de 2 kinderen die een vaardigheid oefenden tijdens de werkles. M doet nu een activiteit buiten en neemt hiervoor haar poster mee.
8.	Welk zichtbaar effect constateer je bij de kleuter en de groep?

Hier eventueel nog overige opmerkingen plaatsen: